

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Івано-Франківський інститут менеджменту
Кафедра обліку та фінансів

Митна політика України в контексті інтеграційних трансформацій

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Студент гр. ФМОзмі – 51
Хоминець Б.М. _____

Науковий керівник:
д.е.н., професор Алексеєнко Л.М.

Івано-Франківськ – 2013

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

- 1.1. Економічна природа, принципи і функції митної політики держави
- 1.2. Економіко-правові засади митної політики України в умовах поглиблення інтеграційних процесів
- 1.3. Концептуальні положення митної політики в формуванні економічної безпеки України

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ І СУПЕРЕЧНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

- 2.1. Етапи реалізації митно-тарифної політики в процесі вступу України до Світової організації торгівлі
- 2.2. Динаміка митних надходжень до Державного бюджету України
- 2.3. Особливості пільг сплати державного мита і доцільність їх оптимізації в Україні

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

- 3.1. Адаптація зарубіжного досвіду у застосуванні електронно-інформаційних систем у митній справі
- 3.2. Методика запровадження системи «Електронна митниця» у контексті інтеграційних трансформацій
- 3.3. Напрями удосконалення технологій митного контролю

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап ринкової трансформації економіки України передбачає, насамперед, розбудову таких елементів економічної системи, які, з одного боку, здатні забезпечувати однакові умови для здійснення господарської діяльності для усіх суб'єктів підприємницької діяльності, а з іншого – слугують інструментами державного впливу на загальну ситуацію в країні з метою захисту національних інтересів. Важливу роль у захисті національних інтересів відіграє митна політика, яка є одним із основних засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у сфері інтеграції України та її регіонів до світових ринків.

Митна політика як складова частина внутрішньої політики є за своїм характером правоохоронною, тобто такою, що стоїть на сторожі державних інтересів, прав підприємств, господарських об'єднань, підприємців, громадян. Варто додати, що митна політика є і складовою частиною зовнішньої політики України, тому що слугує забезпеченню і реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних завдань та інтересів України, захисту національної економіки, сприяє створенню умов для її пожвавлення і підйому. Митна політика також сприяє інтегруванню української економіки у світове господарство.

Вагомий внесок у дослідження ролі митної системи та її використання в зовнішньоекономічній політиці держави зробили відомі українські вчені: В. Андрійчук, В. Будкін, І. Бережнюк, А. Гальчинський, В. Гейць, О. Гребельник, О. Кириченко, С. Ківалов, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Ю. Пахомов, П. Пашко, А. Румянцева, О. Рогач, С. Юрій та інші.

Митна політика кожної держави спрямовується на захист власних економічних інтересів з допомогою використання визначеного тарифного і нетарифного інструментарію. Україна, вступивши до Світової організації торгівлі (СОТ), безумовно, повинна враховувати митну політику та вимоги цієї організації. В умовах депресивного стану вітчизняної економіки важливо

віднайти ефективні та дієві інструменти митного регулювання, які б узгоджувались зі світовими стандартами та вимогами.

Особливого значення митна політика набуває на сучасному етапі – в умовах інтенсивних інтеграційних процесів і стрімкого розвитку міжнародного та національного митного законодавства.

З розширенням Європейського Союзу, у його складі з'явилася так звана «група друзів України» – низка центральноєвропейських країн з традиційними партнерськими зв'язками з нашою державою, що призвело до історичних змін політичних, географічних та економічних умов для України та Євросоюзу. Сьогодні Європейський Союз та Україна мають спільний кордон і як безпосередні сусіди будуть посилювати свою політичну та економічну взаємопов'язаність. Розширення дає можливість для України та Європейського Союзу розвивати якомога тісніші відносини, що виходитимуть поза рамки співробітництва до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва. Європейський Союз та Україна сповнені рішучості посилити свої відносини та сприяти утвердженню стабільності, безпеки і добробуту.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні сучасної митної політики України та розробці пропозицій щодо напрямів вдосконалення митної політики в умовах модернізації економіки України.

Для досягнення поставленої мети основну увагу було приділено вирішенню таких завдань:

- визначити економічну природу, принципи та функції митної політики держави;
- дослідити економіко-правові засади митної політики України;
- розглянути етапи реалізації митно-тарифної політики в процесі вступу України до Світової організації торгівлі;
- навести динаміку митних надходжень до Державного бюджету України;

– розробити напрями вдосконалення митної політики в умовах модернізації економіки України.

Об’єктом дослідження є процес здійснення митної політики в Україні.

Предметом дослідження є митна політика України в контексті інтеграційних трансформацій.

У процесі дослідження були використані загальнонаукові підходи до дослідження даної проблеми. Теоретичну та методологічну основу дипломної роботи становлять наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Основними методами дослідження були: метод спостереження (при проведенні спостережень за зміною митних надходжень до Державного бюджету України за останні роки), системно-структурний аналіз (при аналізі зарубіжного досвіду та систематизації методичних підходів використання інформаційних технологій у митній справі), статистичні методи (при виявленні основних тенденцій розвитку митної політики України), метод моделювання (при розробці системи «Електронна митниця»).

Наукова новизна полягає у розвитку і поглибленні рекомендацій щодо вдосконалення митної політики України та технологій митного контролю. Елемент наукової новизни полягає у використанні багатофункціональної системи «Електронна митниця», яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та запровадженні системи пост-аудиту, (важливого елементу оптимізації митного контролю), що дозволяє значно пришвидшити митне оформлення і випуск товарів у вільний обіг, запобігти втратам державного бюджету.

Апробація результатів дипломної роботи. Результати апробовані на звітній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу та студентів «Управління соціально-економічним розвитком в умовах глобалізації» (25 березня 2013 року, Івано-Франківськ) та опубліковані тези на тему: «Проблеми сучасної митної політики України в умовах поглиблення інтеграції».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

1.1. Економічна природа, принципи і функції митної політики держави

Життєво важливі національні інтереси України реалізуються у складному внутрішньому та зовнішньому середовищі, яке характеризується низкою викликів та загроз [1].

Економічна природа митної політики обумовлює наявність, окрім національних інтересів і національної безпеки, існування певних принципів, що розкривають зміст національних інтересів держави на даному етапі, якими керуються компетентні органи державної влади при розробці митної політики і втіленні її в життя [2].

Джерелами формування принципів митної політики, як і митного права, виступають нормативно-правові акти. Можна виділити принципи загального значення, які є базою для розробки всієї державної політики України, та специфічні принципи, що властиві для державного регулювання зовнішньоекономічних відносин [12]. Такі принципи можна знайти в законодавчих актах з митних питань та певних програмних документах: посланнях Президента України, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, інших концептуальних документах [2].

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків як об'єкта державного впливу та контролю. Цей факт зумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики.

На сьогоднішній день можна виділити 6 базових функцій митної політики (рис. 1.1.).

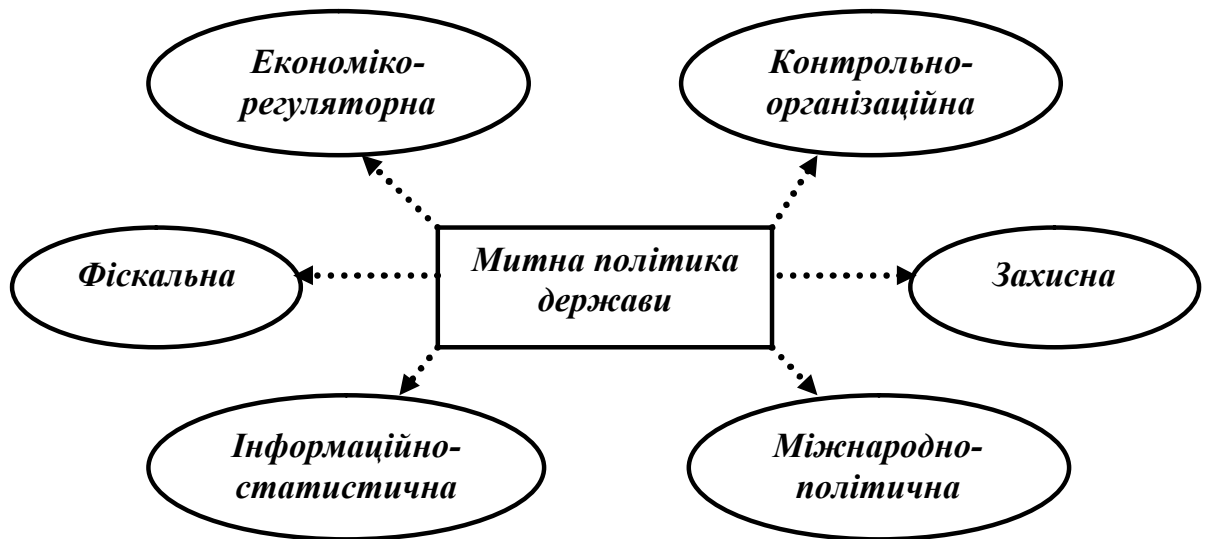

Рис. 1.1. Функції митної політики держави.

Джерело: складено автором самостійно за [//]

Зміст фіскальної функції митної політики [11, 12, 20] полягає в наповненні державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів під час переміщення через митний кордон. Від зазначених вище стягнень слід відрізнити такі митні платежі, як збір за митне оформлення, плата за зберігання товарів на митних складах, митне супроводження тощо, які не виконують фіскальної функції, а є платою за послуги митниці [2]. До цієї ж функції належить здійснення валютного, грошово-вексельного та умовно-гарантійного контролю. Ще до цієї функції входить здійснення контролю за визначенням митної вартості товарів, аналіз та визначення шляхів ліквідації надтарифних та псевдотарифних механізмів митно-тарифного регулювання [11].

Економіко-регуляторна функція передбачає вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та неекономічного (адміністративного) характеру для регулювання останніх з метою забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників, створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики у сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави. Подібне регулювання здійснюється за допомогою

встановлення ставок мита і митних зборів, ліцензування, квотування, сертифікації та встановлення інших нетарифних обмежень. Важливі складові цієї функції – розвиток інвестиційного клімату, сприяння інноваційному характеру імпорту, забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів ЗЕД науково-статистичним та експертно-дослідним супроводом, урахування інтересів регіонального та галузевого розвитку зовнішньої торгівлі, впровадження заохочувальних і стимулюючих заходів у системі регулювання ЗЕД, розвиток конкурентного та антимонопольного середовища, забезпечення антидемпінгового й антисубсидійного розслідування, запровадження механізмів попередньо-визначального та постінспекційного контролю, ефективне використання заходів класифікаційного та верифікаційного контролю. Кабінет Міністрів України щорічно оприлюднює інформацію про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади [21].

Іноді цю функцію називають регулятивною [12], економічно-регулятивною [11], нормотворчою [20], але назва «економіко-регуляторна», на думку автора, точніше відображає її суть.

Ця функція реалізується у правовій формі як нормотворчість (підготовка, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів у вигляді законів України про встановлення ставок мита, рішення компетентних органів щодо введення нетарифних заходів регулювання тощо) та в організаційній формі регулювання, що реалізується через здійснення митної справи.

Захисну функцію іноді ще називають «правоохоронною», але вона як функція державної політики має дещо ширше значення, ніж просто правоохоронна діяльність держави [12]. Ця функція спрямована в першу чергу на захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз і в широкому розумінні включає: забезпечення національної безпеки держави, підтримання міжнародної безпеки, громадського порядку, моральності, захист внутрішнього ринку, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, ефективну боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, захист прав інтелектуальної

власності, сприяння антимонопольній політиці, сприяння забезпеченню екологічної безпеки, здійснення заходів антикорупційного характеру, забезпечення судово-експертної діяльності, апеляційної роботи, збереження історико-культурного надбання, сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом, злочинністю тощо. Велика частка подібних завдань реалізується в процесі виконання митними органами своїх контрольних функцій, а також при виконанні завдань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Важливі складові цієї функції такі:

– адміністративно-процесуальна (притягнення до відповідальності осіб, що здійснили адміністративні правопорушення у сфері митної справи, а також провадження відповідно до скарг на дії (рішення) митних органів, що порушують права громадян та організацій; до цього можна зарахувати дисциплінарне провадження, тобто притягнення до дисциплінарної відповідальності співробітників митних органів, які вчинили проступки, що не містять кримінальної або адміністративної відповідальності);

– кримінально-процесуальна (зміст якої – провадження розслідування у формі дізнання у справах, що належать до компетенції митних органів – ст.201 Кримінального кодексу України);

– оперативно-розшукова діяльність (здійснення ОРД для виявлення, припинення, розкриття злочинів, проведення дізнання, що належить до компетенції митних органів, а також розшук осіб, причетних до скоєння злочинів, та проведення дій щодо забезпечення власної безпеки митних органів).

У деяких випадках охоронна функція митної політики отримувала пріоритетне значення і ставала головним завданням держави в митній сфері.

В українському національному законодавстві не врегульовано питання надання митним органам статусу правоохоронних, хоча фактично вони виконують подібні функції (частково). Значне посилення та розширення цієї функції можливе при наданні митним органам права оперативно-розшукової діяльності. Крім адміністративно-процесуальних дій, митниця зможе в повному обсязі виконувати

кримінально-процесуальні дії, змістом яких є проведення дізнання та слідства у справах, що можуть бути зараховані до компетенції митних органів, і в першу чергу у справах про контрабанду.

Головне завдання контрольної-організаційної функції – це формування умов і порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон [20] та їх практична реалізація шляхом проведення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів, тобто перевірки законності їх переміщення через митний кордон, а також видачі дозвільних документів на право займатися декларуванням товарів, відкриття й експлуатації митних складів, розміщення суб'єктів у пунктах пропуску, на право виконувати діяльність митного перевізника; погодження на відкриття вантажних митних комплексів; ефективного використання заходів класифікаційного та верифікаційного контролю; здійснення експертних досліджень, внесення до реєстру об'єктів інтелектуальної власності; узгодження місця прибуття транспортних засобів; видачі свідоцтва про відповідність інфраструктури СЕЗ, свідоцтва про внесення в реєстр суб'єктів СЕЗ; затвердження переліку документів, що подаються під час митного оформлення; визначення підприємств, яким надано режим сприяння при митному оформленні, запровадження механізмів попередньо-визначального та постінспекційного контролю тощо.

Хоча порядок переміщення товарів через митний кордон – це вираження певної митної політики держави, проте організація безпосереднього здійснення митної справи, а також охоронна діяльність можуть бути розглянуті як елементи, що забезпечують життєздатність і результативність установлених митних правил.

Цей блок може бути представлено такими інститутами: митний контроль, митне оформлення, митні платежі, порядок переміщення товарів і транспортних засобів фізичними особами, митні режими переміщення.

Одна з найважливіших контрольних складових у діяльності митних органів – це аналіз ризиків та управління на його основі [22, 23].

До цієї ж функції належать забезпечення однозначного застосування норм законодавства, створення умов декларативного, документального, оглядового забезпечення для проведення належного митного контролю й митного оформлення, забезпечення системами зв'язку, технічними засобами контролю, оптимізація системи митних органів тощо.

Важлива адміністративна складова цієї функції – забезпечення митних органів висококваліфікованими кадрами як одним із основних ресурсів, необхідних для митної безпеки держави, багаторівневого безперервного їх навчання, підвищення соціальної захищеності митників.

Відносно самостійні напрями цієї функції – науково-дослідний і освітній. Митна справа потребує серйозного вивчення кожного її елемента, включаючи питання підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації професійних кадрів для роботи в системі митних органів, проведення товарознавчих та інших експертиз.

Ми вважаємо, що запропонована назва функції митної політики «контрольно-організаційна» точніше відображає її наповнення, ніж назви «контрольна» або «адміністративна», та підтримує виділення її в окрему функцію.

Інформаційно-статистична функція – важлива складова для координування напрямків розвитку митних органів. Це відносно нова функція, що стала суттєвою в розвитку інформаційних технологій, а особливо з появою мережі Internet, яка дала можливість реалізувати on-line спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом уведення електронного декларування й отримання результатів митного оформлення через ці мережі. Зараз усі передові митні технології створені на базі та з використанням інформаційних систем, які пройшли шлях від допоміжного забезпечувального механізму до провідного стрижня митних технологій контролю, обробки, аналізу та зберігання митної інформації. Тенденції світового розвитку показують, що для спрощення митних процедур і процедур логістики при постачанні товарів для ввезення та вивезення з території країни, зменшення ризиків порушення безпеки

мешканців необхідно створювати електронні інформаційні системи, які будуть функціонально сумісні з аналогічними системами різних країн, доступні, безпечні, об'єднані та контрольовані. Європейська спільнота визначає, що шлях до цього – зменшення різниці між митними процедурами країн світу і називає механізм її реалізації «електронною митницею». Важливою складовою цієї функції стала організація збирання та зберігання інформації про результати митного контролю й митного оформлення, забезпечення зовнішньоекономічної діяльності науково-статистичним супроводом, обмін попередньою інформацією з країнами – торговими партнерами про товари і транспортні засоби, обмін інформацією з іншими державними органами й державами, забезпечення та участь у процедурах митного оформлення і контролю, автоматизація (без урахування людського фактора) процесу аналізу й регулювання митних ризиків тощо.

Підтвердженням актуальності та доцільності виділення окремої функції є прийняття програм уведення міжнаціональних і національних комплексних систем «Електронна митниця» в Європі [24, 25, 26], Росії [27], Китаї [28] та інших країнах. А введення електронних систем обміну міжнародною інформацією з Молдовою [29], Республікою Білорусь [30], Росією [31], ЄС (NCTS) [32], внутрішньодержавних системи «Аркан» [33], систем обміну інформацією з СБУ, ДПАУ, Департаментом фінансового моніторингу та іншими міністерствами й відомствами, створення країнами – членами ОЧЕС робочої групи з формування умов обміну попередньою митною інформацією [34] та інші численні приклади стали підтвердженням уже розпочатої у світі практичної реалізації цієї функції.

Міжнародно-політична функція [11] полягає в забезпеченні міжнародно-інтеграційного процесу, здійсненні міжнародно-правових заходів розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи. Невтручання митних органів у внутрішньодержавні політичні процеси сприяє стабілізації політичної ситуації в країні.

Митна політика слугує забезпеченню та реалізації зовнішньоекономічних завдань та інтересів держави. Поміrkована й урівноважена, а головне, стабільна митна політика сприяє зміцненню національної економіки, розвитку експортного потенціалу вітчизняної продукції, прискоренню і поглибленню інтеграції у світову економічну систему та активізації участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях.

1.2. Економіко-правові засади митної політики України в умовах поглиблення інтеграційних процесів

Розвиток економіки на сучасному етапі обумовлений тенденціями інтеграції України до світової торгівлі. Враховуючи цей факт, слід зазначити, що в таких умовах дія державних органів влади повинна бути скоординована та мати певний вектор. Закони ринку зобов'язують державу своєчасно прогнозувати та попереджати зовнішні та внутрішні загрози. Для забезпечення виконання цих завдань необхідно вести розвиток усіх сфер суспільного життя в рамках даної державної політики. Як незалежна держава Україна має право самостійно визначати напрямки своєї внутрішньої та зовнішньої політики та розробляти механізми їх реалізації. Незалежно від напрямків державна політика завжди повинна забезпечувати захист національних інтересів України та її громадян.

Від ефективності державної політики залежать такі важливі показники, як рівень життя в країні, темпи соціального розвитку, економічна безпека та авторитет країни в цілому. Виходячи з цього можна стверджувати, що розробка та втілення політики держави в різних сферах суспільного життя є одним з головних пріоритетів не тільки органів виконавчої влади, а й органів законодавчої влади, на які покладена функція законотворчості.

Сфера митної справи завжди мала велике значення для України. Здійснення митної справи відбувається в рамках митної політики України. Стаття 2 Митного кодексу України визначає митну політику, як систему принципів та напрямків діяльності держави в сфері забезпечення своїх

економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [5, ст. 2]. Митна політика для держави є одним з головних засобів здійснення державного регулювання зовнішньоекономічних відносин, стимулювання вітчизняного товаровиробника та захисту внутрішнього ринку країни. Аналізуючи дану статтю митну політику можна сприймати, як сукупність заходів, спрямованих на виконання митними органами покладених на них функцій. Розробка напрямків митної політики та механізмів її реалізації є виключним правом держави. Складність процедури розробки митної політики полягає в її важливому для країни значенні. У науково-практичному коментарі до Митного кодексу України під редакцією І.Н. Пахомова зазначається, що «... митна політика є складовою частиною економічної та зовнішньоекономічної політики України» [7, с. 24].

Положення митної політики стосується як сфери зовнішніх відносин держави (зовнішньоекономічна діяльність, співробітництво в галузі митної справи та інше), так і до сфери внутрішньої політики держави (організація діяльності митних органів, соціальний захист працівників та інше). Цей факт потребує особливої уваги з боку державних органів влади.

Митна політика України повинна мати комплексний характер та враховувати інтереси не тільки держави, а й інших суб'єктів митних відносин. Для реалізації цього завдання митне законодавство України передбачає комплекс засобів регулювання. Діяльність держави в економічній сфері базується на принципах дотримання національного митного законодавства та міжнародних угод, укладених Україною. При цьому держава надає суб'єктам підприємницької діяльності свободу в здійсненні зовнішньої торгівлі, покладаючи на них обов'язок діяти в рамках законодавства. Положення митної політики повинні забезпечувати захист митного кордону України а також її внутрішнього ринку.

Важливу роль у формуванні митної політики виконують органи державної влади. Стаття 115 Конституції України покладає на Кабінет Міністрів України питання організації зовнішньоекономічної діяльності

України та митної справи. Отже реалізація митної політики віднесена до державних органів виконавчої влади. Згідно з принципом розподілу влади на відповідні гілки кожен орган державної влади має особисте коло повноважень в рамках митної політики. Крім цього статті основного закону закріплюють повноваження Президента та Верховної Ради України відносно розробки митної політики. Правове регулювання митної політики дозволяє визначити основні принципи її побудови, компетенцію органів влади в процесі її подальшої реалізації. Процес розробки митної політики повинен враховувати зростання темпів інтеграції України до світової торгівлі. При цьому велике значення мають міжнародні угоди, які суттєво впливають на національне митне законодавство України, змінюючи та трансформуючи його. Фактично митна політика України повинна з одного боку гарантувати права громадян на пересування, а з іншого – захищати їх економічні інтереси. У своїй роботі Т.Спірник стверджує, що «...сучасний етап для України характеризується постійним зростанням обсягів міжнародної торгівлі». Цей факт дійсно підтверджується статистичними даними, які фіксують щорічне зростання сектору міжнародної економіки.

Митна політика України тісно пов'язана з питаннями митної безпеки держави. Саме забезпечення митної безпеки є кінцевою метою митної політики, тим бажаним результатом, якого від неї очікують. Поняття митної безпеки можна визначити як стан захищеності митного кордону України та інтересів держави в сфері митної справи. Причому стан захищеності повинен забезпечувати переміщення через митний кордон товарів та транспортних засобів, а також здійснення відповідних митних процедур (митний контроль, митне оформлення та регулювання).

Інтереси держави в митній справі є чітко визначеними. До них належить: розвиток економічної системи країни, сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, створення та функціонування ефективної митної системи, захист митного кордону України.

Забезпечення захисту цих інтересів потребує активних дій з боку держави. Перш за все мова йде про боротьбу з контрабандою, яка завдає великих збитків та становить загрозу економіці країни. Важливе значення в митній справі має збереження конфіденційності інформації, яке здійснюється за допомогою заходів як організаційного, так і технічного характеру. Втрата важливої для держави інформації створює загрозу митній безпеці країни.

Митна політика України передбачає стягнення мита та митних платежів. При цьому слід враховувати необхідність своєчасного стягнення відповідних платежів. Ті строки, які відведені для цього, не повинні порушуватись. Міжнародні зв'язки України в сфері торгівлі зобов'язують владу чітко дотримуватись правил світового ринку. У даному випадку мова йде про стандарти митного законодавства. Воно повинно постійно змінюватись, згідно з міжнародними вимогами та тенденціями розвитку світової митної справи. Європейське співтовариство наполягає на детальному контролі товарів, які потрапляють на територію України або вивозяться з неї. Вони повинні відповідати діючим стандартам якості та не порушувати прав споживачів.

Митна політика України, як й інші види державної політики, має механізми реалізації, які являють собою комплекс заходів та управлінських рішень, направлених на втілення положень митної політики на практиці. Засоби реалізації митної політики поділяються на тарифні (митний контроль, митне оформлення) та нетарифні (ліцензування, митні обмеження). Виконання цих рішень покладено на Державну митну службу України та її структурні підрозділи. Кожен з органів митної системи України в рамках своїх повноважень приймає рішення, які мають розпорядчий характер та є обов'язковими до виконання. Ефективна митна політика потребує чітких дій від посадових осіб різного рівня. Саме таким шляхом можливо досягнути бажаного результату.

Процес формування митної політики потребує врахування багатьох важливих факторів суспільного життя. До переліку цих факторів можна віднести: соціальний розвиток суспільства, економічна та політична ситуація в

країні, рівень правової культури громадян. Саме на підставі цих показників відбувається розробка напрямків митної політики. Реалізація цих напрямків знаходиться в площині публічного права, тому одним із важливіших, крім вище зазначених факторів, є захист економічних інтересів держави. Сукупність цих факторів визначає головну мету та завдання митної політики України. На думку С.В. Ківалова «...формування митної політики не можливо без існування в державі інституту спрямованого на реалізацію функції розробки митної політики» [3, с.157].

До однієї з ключових категорій митної політики слід віднести її напрямки. Відносно до митної політики під напрямками слід розуміти головні, концептуальні ідеї, вихідні положення, на засаді яких відбувається розробка всієї митної політики. Іншими словами напрямки вказують на необхідні шляхи розвитку відповідної сфери. Багатовікова історія митної справи в Україні свідчить про те, що з роками відбувається процес еволюції напрямків митної політики. Цей процес обумовлений потребами суспільства, які здатні змінювати свою актуальність та поступово трансформуватись. Якщо раніше головним напрямком митної політики було забезпечення збору мита та поповнення державної казни, то вже зараз митна політика ставить перед собою набагато значніші та важливіші для держави завдання. Вирішення цих завдань безумовно потребує комплексного підходу з боку органів державної влади України. Напрямки митної політики визначають роль та завдання митних органів України як в межах держави, так і на світовій арені. Від правильного вибору напрямків митної політики залежить ефективність митної справи в цілому.

На сучасному етапі розвитку крім традиційних напрямків митної політики (своєчасне забезпечення збору мита в повному обсязі, захист митного кордону України, охорона національних інтересів) час зобов'язує додавати нові, перспективні напрямки, які мають велике значення для держави в умовах курсу інтеграції до світової торгівлі. Поява цих напрямків обумовлена не тільки потребами суспільства, а й зовнішньою політикою держави.

У 2002 році влада країни наголосила курс економічного та соціального розвитку, який отримав назву «Європейський вибір». Цей курс має стратегічне значення та спрямований на значні зміни та реформи, які торкнуться усіх галузей суспільного життя. Метою цього курсу є підвищення рівня життя до європейських стандартів, входження в Європейське співтовариство, приведення національного законодавства до світових стандартів.

Сучасні напрямки митної політики враховують останні потреби суспільства та спираються на стратегічні прогнози розвитку митної справи. До напрямків сучасної митної політики України можна віднести.

1. Розвиток Українського імпорту. Розглядаючи сутність даного напрямку слід зазначити що мова йде про той імпорт, який є необхідним для розвитку економіки країни. Прикладом може бути імпорт в Україну технологічного обладнання, яке є необхідним для збільшення обсягів видобутку природного газу, або для подальшої модернізації заводів. У таких випадках держава створює сприятливі умови шляхом зниження розмірів мита. Головною умовою такого імпорту є збереження стабільності в діяльності національних товаровиробників. Товари, які потрапляють в Україну в режимі імпорту не повинні створювати конкуренцію вітчизняним товарам, яким надається перевага. Визначення переліку товарів, які є необхідними для імпорту в Україну здійснюється в рамках стратегії розвитку, яка формується Кабінетом Міністрів України.

2. Посилення взаємодії митних органів з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Кінцевою метою цього напрямку є налагодження прямого зв'язку між Державною митною службою України та суб'єктами, які здійснюють зовнішньоекономічні операції. Цей напрямок реалізується шляхом укладання меморандумів та інших спільних документів, які дозволяють усунути зайві перешкоди та спростити процедуру митного оформлення. Зі свого боку держава, в особі митних органів вимагає від підприємців виходу з сектора тіньової економіки, що дозволить значно збільшити надходження до державного бюджету України та звільнити ринок від контрабандних товарів. Актуальність даного напрямку обумовлена

зростанням сектору тіньової економіки, яка створює внутрішню загрозу для суспільства.

3. Активізація співпраці митних органів України з митними службами міжнародних країн. Співробітництво відбувається з метою отримання досвіду митного регулювання, створення сприятливих умов розкриття злочинів, пов'язаних з порушенням встановлених правил переміщення предметів, товарів, транспортних засобів та осіб через митний кордон України. Після активізації зростає відсоток розкриття подібних злочинів. У рамках даного напрямку відбувається підготовка до провадження на території України системи електронного декларування, яка значно спрощує процедуру митного контролю та оформлення.

4. Боротьба проти ввезення на територію України неякісних продуктів харчування та споживчих товарів. Даний напрямок є дуже актуальним для країни його реалізація потребує взаємодії митних органів з правоохоронними органами та органами державного контролю якості. Закріплення даного напрямку в положеннях митної політики України дозволить значно зменшити імпорту продуктів харчування та товарів, які не відповідають державним стандартам якості.

5. Розробка сучасних технологій та технічних засобів в діяльності митних органів України. Головним завданням даного напрямку є приведення рівня технічного забезпечення митних органів України до рівня країн світу. Новітні технології дозволять зробити роботу митних органів значно ефективнішою. При цьому увага приділяється питанню впровадження відповідного досвіду міжнародних країн.

6. Вдосконалення процедури митного контролю. Зростання товарообігу потребує кардинально нового підходу до процедури митного контролю. Перш за все потрібно введення технологічних змін. Відділи статистики митних органів фіксують зростання спроб здійснення контрабанди. Загальні збитки держави щорічно складають близько трьохсот мільйонів гривень. Особливу увагу привертає проблема контрабанди наркотиків та зброї. У 2008 році зафіксовано близько вісімсот спроб такої контрабанди. Не менш актуальним питанням сьогодення є захист прав інтелектуальної власності. Діяльність так званих «піратських» студій звукозапису, які бачать в Україні перспективний ринок збуту спричиняють значні збитки іноземним компаніям звукозапису, які

втрачають мільйони від реалізації такої продукції. Ця проблема розглядається на найвищому рівні (Міністерство Закордонних Справ, Служба Безпеки України, Державна митна служба України). Світове співтовариство попереджає Україну та зобов'язує її вжити всіх необхідних заходів для подолання цієї проблеми.

Напрямки митної політики України повинні забезпечувати належний захист економічних інтересів держави та ефективне виконання митними органами України покладених на них функцій. Не менш важливим завданням митної політики є приведення національної митної справи до світових стандартів.

Приоритетним напрямком митної політики повинно стати значне спрощення митних процедур. Такого результату можливо досягти лише за умови підвищення якості праці митних органів України, що дозволе попередити можливі ризики. Аналізуючи напрямки митної політики України Я. Базиліук називає одним з головних завдань «... створення максимально сприятливого середовища для учасників зовнішньоекономічної діяльності з метою активізації здійснення ними експортно-імпортних операцій». Безумовно таке покращення надасть можливість стабілізувати стан справ в секторі зовнішньої торгівлі та стимулювати підприємців, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. На думку В.П. Науменко «...Митна політика відіграє істотну роль у можливості виходу держави на світовий ринок» [6, с. 78]. Однак крім ефективної митної політики для виходу України на світовий ринок необхідно проведення змін законодавства України про зовнішньоекономічну діяльність, про банківську справу та в інших галузях права. Ефективна реалізація митної політики потребує створення певних умов, які сприятимуть цьому процесу. Розширення повноважень митних органів, зокрема в питаннях доступу до інформації, яка знаходиться в інших органах державної влади; створення механізму розподілу документів згідно зі ступенем ризику порушення законодавства; боротьба з корупцією та виключення випадків використання так званого «адміністративного ресурсу»; підвищення

рівню фінансування з державного бюджету митних органів в частині переоснащення та модернізації; підвищення рівня кваліфікації працівників митних органів України.

Дослідження показали, що митна політика України на сучасному етапі розвитку відіграє велику роль в захисті національних інтересів держави та гарантуванні економічної безпеки України. В умовах курсу європейської інтеграції напрямки митної політики набувають особливого значення та зосереджуються на питаннях міжнародного співробітництва та впровадження в Україні світового досвіду митного регулювання.

Негативним аспектом є неповне визначення в Митному кодексі України основних понять митної політики (порядок визначення напрямків, відповідальність за втілення та розробку та інше). Ці недоліки є суттєвими, бо впливають на процедуру розробки митної політики, роблячи її не до кінця регламентованою. Митна політика фактично формується на підставі загальнодержавних тенденцій, не маючи особливого механізму формування. Безумовно необхідним є створення в структурі Державної митної служби України аналітичного управління, завданням якого стане аналіз стану справ та визначення напрямків митної політики України. Ця діяльність повинна мати стратегічний характер та повинна базуватись не тільки на прогнозах, а й на науково доведених фактах. На думку С.В. Сорокіної «...митна політика підпадає під вплив тих самих соціальних та політичних законів, що і державна політика взагалі» [2, с. 96]. Однак існує певна група факторів, які впливають лише на митну політику України. До таких факторів можна віднести розвиток тенденцій світової митної справи.

Реалії нашого часу потребують постійних динамічних змін митного законодавства та ефективної митної політики України. Також мають значення досконалі механізми реалізації митної політики, які повинні забезпечувати стовідсоткове її виконання. Матеріали дослідження дозволяють стверджувати, що сьогодні необхідним є проведення значних змін в митному законодавстві та усунення його недоліків. Слід погодитись з думкою Б.А. Кормич про те, що

«...митна політика України базується на такому явищі, як державний суверенітет» [2, с. 167]. Ця думка ще раз підтверджує той факт, що митна політика держави можлива лише за умови її незалежності та територіальної цілісності.

1.3. Концептуальні положення митної політики в формуванні економічної безпеки України

Митна політика являє собою певний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів та забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки держави у зовнішньоекономічній сфері. Національні інтереси та національна безпека виступають тією головною категорією, за якою можливе визначення ефективності та актуальності державного впливу на сферу зовнішньоекономічних відносин. В цьому зв'язку митна політика є одним з дієвих інструментів державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, в першу чергу – захисту внутрішнього ринку чи стимулювання виходу вітчизняних товарів на міжнародні ринки.

Національна безпека і національні інтереси є взаємопов'язаними проблемами і носять, у першу чергу, політичний характер, а вже потім, набувши конкретного суспільного і державно-політичного змісту і значення, знаходять свій формальний вираз у конкретних нормативно-правових актах різних органів публічної влади.

Світовий досвід і вітчизняна практика засвідчують, що ринкова система не здатна самотужки оперативного долати негативні наслідки циклічних спадів виробництва, а також не має механізму для задоволення загальнодержавних потреб суспільства. Це обумовлює необхідність державного регулювання економіки, що передбачає створення державою правових, економічних і соціальних передумов, з метою забезпечення ефективного функціонування економічного механізму згідно з цілями та пріоритетами державної економічної політики. Державне регулювання економіки реалізується законодавчими і

виконавчими органами влади шляхом проведення певної економічної політики за допомогою відповідних методів та інструментів.

Митна політика є одним з основних інструментів протекціоністської політики держави. Як член Всесвітньої організації торгівлі – WTO (World Trade Organisation), Україна формулює митну політику з дотриманням вимог цієї організації. Реалізація цих вимог пов'язана з певними потенційними загрозами забезпеченню національних інтересів України. Відкритість митної території України для міжнародної торгівлі може завдавати державі економічних збитків, таких як: ненадходження до бюджету мита внаслідок безмитного руху товарів; шкода здоров'ю й безпеці споживачів; контрабанда потоків тощо. В таких умовах є доцільним [2]: 1) підвищити ефективність митної політики щодо забезпечення невідкладного реагування на зовнішні загрози; 2) протидіяти можливим негативним наслідкам таких загроз; 3) відстоювати економічні інтереси держави; 4) гармонізувати до національної системи регулювання міжнародних правил і вимог.

Виходячи з вищесказаного, митна політика – це система принципів та напрямів діяльності, задля реалізації економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі держави.

Таким чином, митна політика є важливою складовою формування національної безпеки.

Основним завданням держави в контексті забезпечення економічної безпеки є створення такого економічного, політичного, правового середовища та інституційної інфраструктури, які б стимулювали на підприємствах інвестиційні процеси та виробництво перспективних конкурентоспроможних товарів. Цей процес має супроводжуватися реалізацією низки заходів, серед яких найактуальнішими є [5]:

– діагностика галузевої конкурентоспроможності та створення умов входження до світової господарської системи;

- вибір пріоритетних сфер, галузей, комплексів, що в змозі забезпечити вихід на світові ринки;
- розробка програм та механізмів їх реалізації відповідно до обраних пріоритетів;
- забезпечення активної участі в реалізації програм держави та інших суб'єктів господарської діяльності.

Реалізація митної політики здійснюватись через систему елементів (аспектів) національної економічної безпеці держави, яка вміщує в себе:

- фінансовий аспект, пов'язаний з розладом фінансів держави, місцевого самоврядування та приватних підприємницьких структур; втратою внутрішньої та зовнішньої платоспроможності; загрозою банкрутства; послабленням контролю у сфері розрахунків між економічними агентами; загостренням кризи платіжної системи; нерозвиненістю фондового ринку; домінуванням негрошових відносин в економіці; перетіканням національного капіталу за кордон; втратою довіри населення до національної грошової одиниці та фінансових інституцій і таким іншим;
- енергетичну безпеку, що характеризується домінуванням енергоємних галузей економіки в різних країнах світу; нестачею енергетичних ресурсів; світовою енергетичною кризою і таким подібним;
- соціальні і трудові аспекти, а саме – зменшення кількості населення; міграційні процеси; погіршення рівня життєдіяльності людини; втрата історико-культурних цінностей народу і тому подібні;
- продовольчу безпеку, що характеризує рівень забезпечення належної якості продукції; контрабанди продовольства; інвестиції в сільське господарство тощо;
- екологічні та техногенні аспекти: виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру; розвиток еколого-кризової медицини; створення іноземних екологічно небезпечних підприємств таке інше;
- науково-технологічний аспект, що є: втрата кадрового наукового потенціалу; відхід від наукової і фахової діяльності, старіння наукових та

інженерно-технічних кадрів, зниження рівня підготовки фахівців, безпрецедентне зростання прихованого безробіття в науковій сфері; зниження міжнародного рейтингу вітчизняних наукових видань і тому подібне.

Взаємозв'язок методів митної політики та головних аспектів економічної безпеки зображено на рис. 1.2. (http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nvdu/2010_1/10ktvebd.htm)

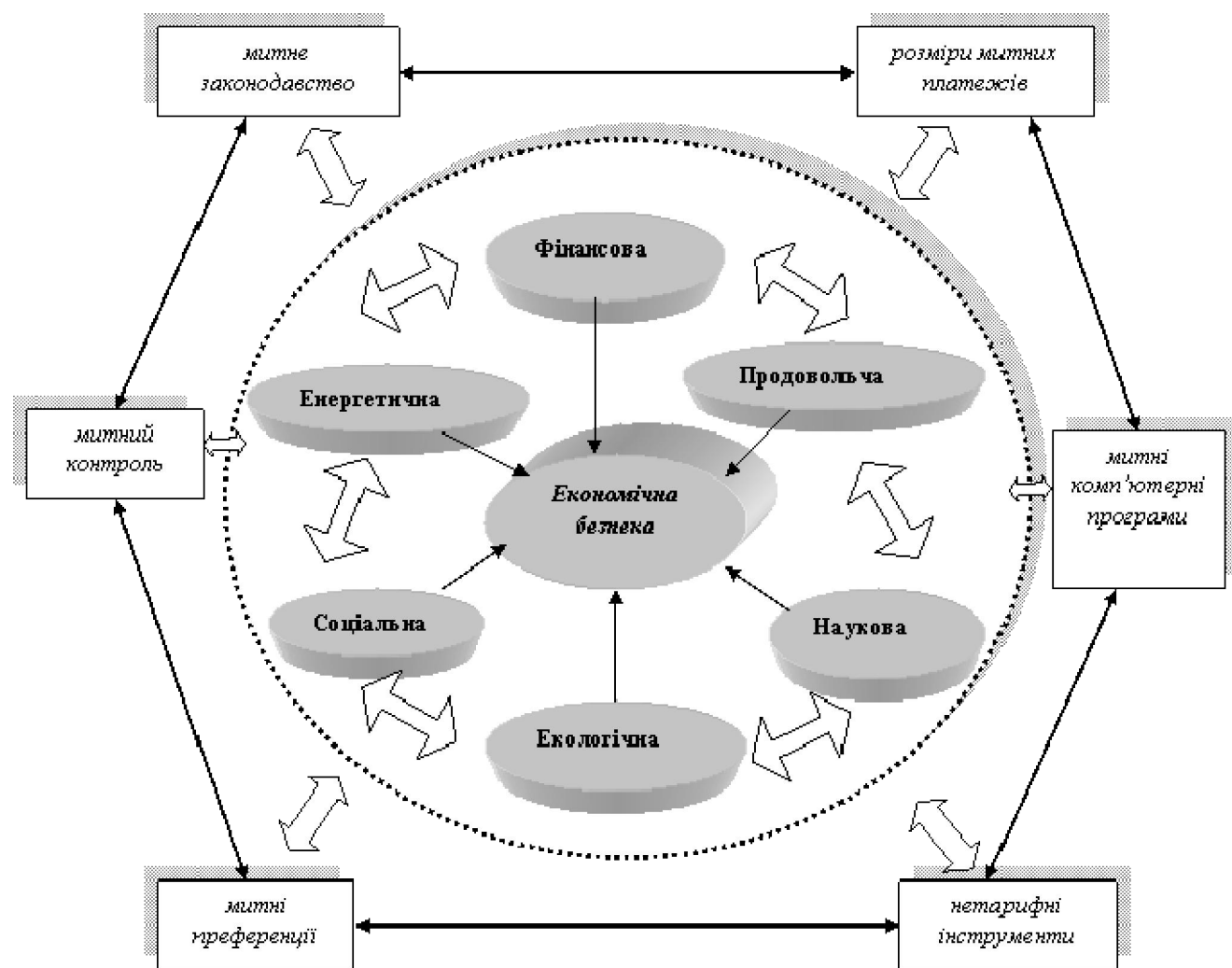

Рис. 1.2. Взаємозв'язок методів митної політики та головних аспектів економічної безпеки держави

Відповідно до ст. 2 Митного Кодексу України (МКУ) митна політика – це система принципів та напрямків діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

Митна справа у всіх країнах є виключною монополією держави. Це означає виключне право держави на розробку засад митної політики і механізму її здійснення. Головний зміст державної монополії митної справи полягає в забезпеченні цілісного централізованого регулювання зовнішньоторговельного обміну. Кінцева мета митної політики, як це впливає із самого її легального визначення – меркантильна й полягає у забезпеченні залучення додаткових коштів для формування бюджету.

У відповідності до статті 8 Митного Кодексу України (МКУ) визначення головних напрямів митної політики України віднесено до компетенції Верховної Ради України. Вона визначає: компетенцію різних органів державної влади щодо питань митної політики; структуру системи органів державного регулювання митної справи; розміри мита та умови митного обкладення; спеціальні митні зони та митні режими, а також перелік товарів, переміщення котрих через митний кордон України заборонено.

До компетенції Кабінету Міністрів України, відповідно до ч. 3 ст. 8 МКУ віднесено, в першу чергу, забезпечення виконання митної політики України у відповідності до законів України, і подано перелік засобів її реалізації. Зокрема, до повноважень Кабінету Міністрів віднесено: встановлення розмірів митних зборів та плати за митні процедури, координація діяльності різних органів виконавчої влади, проведення переговорів та укладення міжнародних договорів, представлення на розгляд Верховної ради пропозицій щодо системи митних органів.

В міжнародному співробітництві митна політика направлена на вирішення деяких глобальних завдань, які постають перед світовим співтовариством. Вона нерозривно пов'язана з порядком переміщення товарів та транспортних засобів через державний кордон, оскільки вона, виходячи з конкретних цілей і завдань, що стоять перед нашою державою, визначає головні цілі і функції діяльності митних органів. Серед таких проблем треба відзначити підтримання міжнародної безпеки, а саме контроль та боротьбу з незаконним переміщенням зброї, радіоактивних та токсичних речовин та так

званих «критичних технологій», підтримання міжнародних економічних санкцій, підтримання екологічної безпеки та боротьбу з міжнародною злочинністю, в першу чергу з контрабандою наркотичних засобів.

Таким чином, митна політика впливає на формування національної безпеки. В свою чергу, національна безпека – це державна політика, скерована на створення внутрішніх і міжнародних умов, сприятливих для збереження чи зміцнення життєво важливих національних цінностей; це стан, що забезпечує захищеність інтересів народу й держави, суспільства та кожного його члена.

Проблеми національної безпеки стоять сьогодні у центрі уваги більшості цивілізованих країн світу, міждержавних утворень та громадських об'єднань. Причиною такої уваги стало саме глобальне середовище безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру. Тому, з огляду на активізацію євроінтеграційних та міжнародних процесів України, слід підняти на новий рівень обговорення проблем реформування сектору безпеки нашої держави.

В Україні поняття «національна безпека» набуло широкого значення в останні декілька років. Розуміння цього поняття в розрізі різних верств населення неоднакове. В багатьох випадках національну безпеку пов'язують лише з діяльністю спецслужб, ототожнюють з обороною держави чи таке інше.

Незважаючи на те, що у сучасному світі гарантії національної безпеки досі забезпечуються силою чи погрозою застосування такої сили, все більшого значення набувають економічні, політичні, морально-етичні та інші, не силові, аспекти забезпечення національної безпеки.

Враховуючи об'єктивні обставини сьогодення силовий сектор національної безпеки України, що був продуктом тоталітарної держави, потребує кардинального реформування. В нових реаліях України це питання має надзвичайну актуальність.

Відповідно до пункту 17 частини першої статті 92 Конституції України та Закону України «Про основи національної безпеки України» прийнятого Верховною Радою України у 2003 році визначені основні засади державної

політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

В цьому Законі вживаються наступні терміни в такому значенні:

– національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам;

– національні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток.

У залежності від об'єктного складу (особи, суспільства або держави, що є об'єктом загрози) ми можемо класифікувати: міжнародну безпеку, національну безпеку (безпеку держави), особисту безпеку (безпеку конкретної особи) та суспільну безпеку (безпеку невизнаного кола осіб). У залежності від сфери суспільних відносин, що є об'єктом загрози, ми можемо виділити: військову, економічну, політичну, екологічну, санітарно-епідеміологічну, культурну, інформаційну, технологічну, ядерну, пожежну, безпеку дорожнього, залізничного та повітряного руху, безпеку мореплавства та деякі інші види безпеки.

Конкретний зміст національної безпеки має діалектичну природу і визначається характером наявної чи можливої загрози чи загроз, тим самим актуалізуючи певні її складові: військові, екологічні, політичні тощо. Проблема національної безпеки конкретної держави носить індивідуальний характер і напряду залежить не тільки від теперішнього геополітичного становища країни але й від історичних, політичних та правових аспектів виникнення та розвитку країни протягом усього її існування (особливо це характерно для «молодих», таких як Україна, країн).

Політика національної безпеки держави спрямована на зменшення та уникнення наявних та можливих загроз нормальному розвитку держави у відповідності до її цілей і є частиною національних інтересів держави.

Державна політика завжди виражає і представляє певний спільний інтерес, і митна політика як складова її частина є виключенням. У формуванні митної політики виражаються інтереси держави та суспільства в цілому (національні інтереси) та інтереси окремих фізичних та юридичних осіб.

Проголосивши Декларацією про державний суверенітет України незалежність та самостійність в економічній сфері, Україна тим самим започаткувала свою самостійну митну політику та своє митне законодавство. Його значення при здійсненні зовнішньоекономічних відносин та міжнародного співробітництва в інших галузях важко недооцінити як і не треба переоцінювати. Це пояснюється перерозподілом товарних ринків, необхідністю завоювати на них стійке становище.

Розвиток економічної активності населення України, різке посилення міграційних процесів та гуманітарних зв'язків, міжнародного туризму, у тому числі і його комерційних різновидів, дали поштовх для становлення митного права на нових засадах, з врахуванням прозорості кордонів і об'єктивної можливості економічних злочинів й підриву національної економіки.

Досліджуючи проблему в історичному аспекті слід відзначити, що одними з перших економічних законів України стали Закон України «Про митну справу в Українській РСР» та Митний кодекс України. З того часу митне право поступово оформлялось у відносно самостійну галузь законодавства й знаходилося в процесі становлення. Деякі норми відмінялися, інші приходили їм на зміну.

Домінуючим підходом у регулюванні відносин, які виникають при перетині кордону фізичними особами й при переміщенні через нього матеріальних та інтелектуальних цінностей, є адміністрування.

Таким чином, зі становленням України як незалежної держави, розкріпаченням економічної активності населення та міграційної політики

особливого значення набуло забезпечення її економічної самостійності, невід'ємним елементом якої стала митна система. Самостійний розвиток України визначально пов'язувався з її суверенітетом у зовнішньоекономічній діяльності, де особливого значення набуває митна справа, основу якої складає митне законодавство.

Врегулювання митної справи стало однією з перших та пріоритетних завдань України. Так, ще 25 червня 1991 р. Верховною Радою Української РСР був прийнятий Закон Української РСР «Про митну справу в Українській РСР», в якому визначено, відповідно до Конституції, правові засади організації митної справи при орієнтації на формування спільного ринкового простору і митних союзів із іншими країнами.

Україна як суверенна країна самостійно створює митну систему та здійснює митну справу. Остання визнається складовою частиною зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності. Отже митна справа започатковувалася як елемент зовнішньої політики України та зовнішньоекономічної діяльності. Відкритість чи закритість суспільства пізнається через низку зовнішніх та внутрішніх факторів. Але визначне місце серед них відводиться митній справі.

Зміст митної справи визначався встановленням порядку та організацією переміщення через митну територію України товарів і предметів, обкладення їх митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики. При цьому підкреслювалося, що при здійсненні митної справи Україна дотримується визнаних у міжнародній практиці системи класифікації та кодифікації товарів, єдиної форми декларування експорту та імпорту товарів, стандартів митної інформації та інших загальноприйнятих у міжнародній практиці норм та стандартів. У подальшому з розвитком митного законодавства й особливо з прийняттям Митного кодексу більшість норм згаданого закону в нього інкорпоровано та уточнено.

Відповідно до ст. 1 Митного кодексу України митна справа є поліструктурним явищем й включає в себе: порядок переміщення через митну

територію України товарів та інших предметів; митне регулювання, пов'язане із встановленням мит та митних зборів, процедури митного контролю та інших засобів проведення митної політики. У митну справу також включається митна статистика та ведення товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митного законодавства, розгляд справ про його порушення, співробітництво з митними органами інших країн. Відповідно кожен із перелічених напрямків має свій зміст, свою специфіку та інструментарій здійснення. У ряді випадків здійснення митної справи виходить за межі компетенції самих митних органів. Отже митна справа є специфічною діяльністю митних органів у взаємодії з іншими державними органами щодо забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів підприємництва.

Структура митної справи може бути репрезентована наступним чином і в такій послідовності:

- митна політика; переміщення через митну територію товарів, транспортних засобів та інших предметів;
- митні режими;
- митно-тарифне регулювання;
- митні платежі;
- митне оформлення;
- митний контроль;
- валютний контроль;
- надання митних пільг;
- ведення митної статистики та товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД);
- боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митного законодавства;
- дізнання та оперативно-пошукова діяльність митних органів;
- притягнення винних осіб до відповідальності за скоєні ними порушення; провадження в даних справах;

- інформаційна, консультативна та роз'яснювальна діяльність;
- прийняття, відміна чи відкликання попередніх рішень;
- звернення переміщених із порушеннями митного законодавства предметів та товарів у власність держави й розпорядження вилученими товарами та транспортними засобами;
- оскарження та розгляд рішень, дій чи бездіяльності митних органів та їхніх посадових осіб;
- регулювання порядку проходження служби в митних органах та внутрішніх взаємовідносин;
- співробітництво з митними органами інших країн та міжнародними організаціями в галузі митної справи та митного регулювання.

Митна справа в той же час не є незмінною й знаходиться у постійному розвитку. Тому з ускладненням завдання митної політики змінюються її пріоритети, засоби здійснення. У той же час митна справа завжди спрямована на досягнення економічних, фіскальних, правоохоронних і регулятивних завдань держави.

Таким чином, сучасне уявлення про митну справу охоплює складний комплекс відносин, безпосередньо пов'язаних із зовнішньою та внутрішньою політикою держави. Перш за все це стосується зовнішньоекономічних, культурних та інших зв'язків. Митна справа здійснюється в межах митної політики, має багатоцільовий характер, слугує задоволенню інтересів та потреб фізичних та юридичних осіб і самої держави.

Відповідно до номенклатури митних товарів також стягується мито, податок на додану вартість, акцизні та інші збори, у тому числі й за митне оформлення, зберігання товарів, їх митне супроводження. Тим самим митна справа є вагомим джерелом формування державного бюджету.

Регулятивна мета митної справи та митного регулювання досягається шляхом встановлення ставок і мита, які застосовуються до товарів при їх переміщенні через кордон, встановлення заборон та обмежень на ввезення та

вивіз товарів, ліцензування та квотування експорту та імпорту, видачі дозволів на ввезення та вивіз окремих товарів.

Регуляторна політика при здійсненні митної справи є відображенням економічної політики й проводиться відповідно до міжнародних зобов'язань України, необхідності захисту економічної основи власного суверенітету, захисту власного споживацького ринку від засилля низькоякісних товарів, сприяння внутрішньому товаровиробникові та захист від дискримінації зі сторони інших країн та інше. Основу цієї та іншої діяльності складає необхідність захисту життя та здоров'я людей, їхніх законних прав та інтересів.

Митна справа у всіх країнах є виключною монополією держави. Це означає виключне право держави на розробку засад митної політики й механізму її здійснення. Головний зміст державної монополії митної справи складається в забезпеченні цілісного централізованого регулювання зовнішньоторговельного обміну. Кінцева мета митної політики є меркантильною й полягає в забезпеченні залучення додаткових коштів для формування бюджету.

Монополія митної справи вирішує два завдання. Перше полягає в найширшому використанні зовнішньоекономічних зв'язків для розвитку економіки країни, друге – в її захисті від несприятливого впливу зовнішньоекономічних факторів – спекулятивних, монопольних, кон'юнктурних і т. ін.

Відповідно до ст. 3 Конституції України визначено пріоритети здійснення державної політики. Тому й митна політика повинна слугувати інтересам людини. Лише в такому ракурсі повинна оцінюватися діяльність усіх ланок державного механізму здійснення митної політики.

Економічна мета митної діяльності полягає в захисті економічних інтересів та національного ринку, стягнення митних платежів при переміщенні товарів та предметів через кордон.

Формування митної політики передбачає необхідність врахування двох важливих підходів у її формуванні:

– перший є політикою вільної торгівлі, за якої митні органи виконують переважно реєстраційні функції, не стягують експортні та імпорتنі мита, не встановлюють обмеження на зовнішньоторговий обіг;

– другий, спрямований на захист національного господарства, власного товаровиробника від зарубіжних конкурентів на внутрішньому ринку. Для протекціонізму характерні високі митні тарифи та обмеження імпорту.

Формування сучасної митної політики України враховує стан її економіки, геополітичне становище та необхідність залучення іноземних інвестицій. Геополітичні тенденції, заставляють урахувати національні інтереси в митній політиці, захищати економічні інтереси як країни у цілому, так і її окремих регіонів.

Функціонально митна політика зводиться до забезпечення прав громадян України на пересування, забезпечення економічних інтересів України, в тому числі й фіскальної політики, забезпечення міжнародного економічного, політичного, культурного та соціального співробітництва, захоплення місця в міжнародному розподілі ринків.

Митна політика України зводиться до необхідності забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх митних органів на виконання її пріоритетних напрямків, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодії та тісної співпраці з митними органами інших країн. Вона включає в себе елементи гуманітарної, економічної (зовнішньоекономічної), торгової, фінансової, науково-технічної, інвестиційної, природоохоронної та інших видів політики.

У ринковій економіці держава здійснює регулювання зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення безпеки країни й захисту загальнонаціональних інтересів. Діяльність державних органів по регулюванню ЗЕД здійснюється практично у всіх країнах світу, але її масштаби, форми й методи, конкретні цілі й завдання визначаються кожною країною, виходячи з її масштабів, положення в сучасному світі, зовнішньої та внутрішньої політики держави.

Висновки до розділу 1

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків як об'єкта державного впливу та контролю.

Митна політика – це система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави у сфері митних економічних відносин. Цілі митної політики – забезпечення національних митних інтересів держави та їх безпеки. Функції митної політики – призначення й сукупність обов'язків по відношенню до держави; до основних функцій належать: фіскальна; економіко-регуляторна; захисна; контрольно-організаційна; інформаційно-статистична; міжнародно-політична.

Сфера митної справи завжди мала велике значення для України. Здійснення митної справи відбувається в рамках митної політики України. Стаття 2 Митного кодексу України визначає митну політику, як систему принципів та напрямків діяльності держави в сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі. Важливу роль у формуванні митної політики виконують органи державної влади. Стаття 115 Конституції України покладає на Кабінет Міністрів України питання організації зовнішньоекономічної діяльності України та митної справи. Отже реалізація митної політики віднесена до державних органів виконавчої влади. Згідно з принципом розподілу влади на відповідні гілки кожен орган державної влади має особисте коло повноважень в рамках митної політики. Крім цього статті основного закону закріплюють повноваження Президента та Верховної Ради України відносно розробки митної політики.

Митна політика являє собою певний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів та забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки держави у

зовнішньоекономічній сфері. Національні інтереси та національна безпека виступають тією головною категорією, за якою можливе визначення ефективності та актуальності державного впливу на сферу зовнішньоекономічних відносин. В цьому зв'язку митна політика є одним з дієвих інструментів державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, в першу чергу – захисту внутрішнього ринку чи стимулювання виходу вітчизняних товарів на міжнародні ринки.

Виходячи з вищесказаного, митна політика – це система принципів та напрямів діяльності, задля реалізації економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі держави. Таким чином, митна політика є важливою складовою формування національної безпеки. Основним завданням держави в контексті забезпечення економічної безпеки є створення такого економічного, політичного, правового середовища та інституційної інфраструктури, які б стимулювали на підприємствах інвестиційні процеси та виробництво перспективних конкурентоспроможних товарів.

Отже, митна політика держави – це система орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання, зорієнтована на забезпечення економічних інтересів і цілей держави. Механізм формування та реалізації митної політики працює таким чином. На етапі формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання. У межах визначеної митної політики формується система митного регулювання, яка, окрім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає в себе митну систему. Митна політика України зводиться до необхідності забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх митних органів на виконання її пріоритетних напрямків, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодії та тісної співпраці з митними органами інших країн.

РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ І СУПЕРЕЧНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Етапи реалізації митно-тарифної політики в процесі вступу України до Світової організації торгівлі

Глобалізація світової економіки є складною, багатоаспектною проблемою, яка постійно породжує численні наукові дискусії, і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. З цим поняттям пов'язана велика кількість явищ, процесів та проблем, які стосуються всього людства. Семантично це поняття пов'язане з англійським словом «Globe» (земна куля). Вікіпедія (багатомовна універсальна енциклопедія) визначає поняття «глобалізація» (англ. globalization) – це перетворення певного явища на світове, планетарне, те, яке стосується усієї Землі, земної кулі. Отже, глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є розподіл праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш зв'язаним і більш залежним від усіх його суб'єктів. Відбувається збільшення як кількості спільних для груп держав проблем, так і кількості та типів суб'єктів, що інтегруються.

Одним із перших термін «глобалізація» почав застосовувати американець Т. Левітт у 1983 р. Він тлумачив його як «процес злиття ринків окремих продуктів, що проводиться транснаціональними корпораціями» (далі - ТНК). Саме тому транснаціоналізація, як процес посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК (корпорацій, які володіють виробничими підрозділами в декількох країнах) однозначно і безсумнівно є найкращим свідченням становлення і розвитку глобалізації [2, с.37]. У цьому контексті зовнішньоекономічна політика – це діяльність, спрямована на розвиток і

регулювання економічних відносин з іншими країнами, що передбачає визначення стратегічних цілей держави у зовнішньоекономічних відносинах загалом, а також з окремими країнами та групами країн; вироблення методів і заходів, що забезпечують досягнення поставлених цілей і збереження досягнутих результатів.

Можна виділити основне спільне завдання зовнішньоекономічної політики для більшості держав світу – створення сприятливих економічних умов для розширеного відтворення виробництва та товарообігу всередині країни. А ступінь міжнародної конкурентоспроможності національного господарства є головною ознакою рівня економічної безпеки держави. Тому в контексті економічної безпеки вкрай важливою проблемою є інтенсифікація процесу інтеграції України до системи світового господарства, у тому числі до глобальної системи міжнародної торгівлі під егідою СОТ.

Актуальність питання обумовлена явищем інтенсивної економічної глобалізації, питанням розвитку відносин України з Європейським Союзом, вступом України до Світової організації торгівлі (далі – СОТ), а тому об'єктивною потребою визначення шляхів вирішення проблеми економічної безпеки України через механізм митно-тарифного регулювання на етапі її інтеграції до світового економічного простору.

Різні аспекти проблем функціонування національних економік, регулювання зовнішньоекономічної діяльності, формування митної політики в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків та інтеграції країн в світовий економічний простір висвітлені у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них: С. Барамзін, Н. Блинов, В. Будкін, В. Ващенко, С. Вірз, Х. Вольфганг, О. Гребельник, О. Демченко, Є. Додін, Ю. Дьомін, О. Єгоров, О. Єршов, С. Ківалов, А. Мазур, П. Пашко, В. Ченцов, С. Терещенко, І. Бережнюк, А. Войцешук. Проблеми розвитку зовнішньої торгівлі та удосконалення механізмів тарифного і нетарифного регулювання розкриті у наукових працях В. Андрійчука, В. Будкіна, І. Бураковського, А. Гальчинського, І. Дюмулена,

О. Кіреєва, А. Кредісова, В. Новицького, М. Портера, В. Пятницького, В. Холопова та ін.

Зокрема, О.Б. Єгоров у своїй праці «Митна економіка» [2] визначив фактори, якими характеризується розвиток міжнародних митних економічних відносин, а саме:

1. Глобалізація регулювання обмінних процесів в масштабах планети за рахунок виконання бар'єрної і контактної функції митних відносин.

2. Підвищення рівня гармонізації, тобто узгодженості і типовості митних систем країн світу та їх взаємодії. Створення міжнародних (світових) організацій, які виробляють уніфіковані документи і норми регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. Вдосконалення організації та управління в митних органах країн світу. Перехід до «безконтактної» митниці, до системи електронної обробки інформації, застосування новітніх інформаційних технологій, що відповідають вимогам часу.

4. Розвиток і покращення технічних засобів контролю та митного законодавства, що обумовлені збільшенням кількості і зміною якісного змісту об'єктів митного контролю (це пов'язано з необхідністю створення ефективної системи контролю за переміщенням товарів, послуг та об'єктів інтелектуальної власності, об'єктів подвійного призначення, запобігання витоку інформації у глобальній мережі та ін.).

Повністю підтримуючи вищенаведені висновки, автор статті вважає можливим доповнити їх такими тезами: координація профільної діяльності між митними організаціями країн світу – партнерами в зовнішньоторговельній діяльності, обмін попередньою інформацією про транзит найбільш ліквідних товарів, управління ризиками, що є особливо актуальним в умовах сучасної світової фінансово-господарської кризи.

Істотною особливістю української системи митного регулювання є те, що її створення збіглося в часі з черговим етапом у формуванні глобального економічного регулювання. Із завершенням у 1994 р. Уругвайського раунду

переговорів у рамках ГАТТ фактично було створено нову міжнародну торговельну систему на базі міжнародних норм та інституцій, які все більше підпорядковують собі національні системи митного регулювання. СОТ стала найбільш потужною міжнародною інституцією щодо регулювання міжнародних економічних відносин. Система митного регулювання України має забезпечити сприятливі умови для адаптації національної економіки до більш гострої міжнародної конкуренції внаслідок приєднання до системи глобального регулювання й вільного переміщення ресурсів і поступове включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів [10].

Процес приєднання України до системи ГАТТ/СОТ розпочався 30 листопада 1993 року, коли до Секретаріату ГАТТ було подано офіційну заявку Уряду України про намір приєднатися до ГАТТ. Робочу групу з питань розгляду заявки України було створено 17 грудня 1993 року. Після багаторічної роботи та консультацій, у лютому 2008 року чинний на той час Президент України Віктор Ющенко та керівники СОТ підписали угоду про вступ України до Організації. 10 квітня 2008 року Верховна Рада ратифікувала протокол про вступ України до Світової організації торгівлі. 16 квітня 2008 року МЗС України направило ноту генеральному секретареві СОТ, в якій повідомило про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї Організації. З цього приводу було ухвалено відповідну постанову Кабінету Міністрів. 16 травня 2008 року Україна стала 152-им офіційним членом Світової організації торгівлі.

Вступ до СОТ сприяє інтенсифікації зовнішньоекономічних зв'язків України з переважною більшістю країн світу і створює реальне підґрунтя для створення зони вільної торгівлі з ЄС. Приєднання до СОТ не суперечить домовленостям, що існують у рамках СНД. Гармонізація цих відносин із загальносвітовими принципами і нормами зумовлює поглиблення співробітництва України з державами Співдружності. Зокрема, у термін 16-18.03.2010 у м. Москва (Російська Федерація), згідно з Планом роботи Ради

керівників митних служб держав – учасниць СНД (далі – РКМС СНД) на 2010 рік, відбулося засідання експертів РКМС СНД, у засіданні якого взяла участь делегація Державної митної служби України. Найважливішими для Держмитслужби були питання, які стосувалися проекту Методики проведення співставного аналізу даних митної статистики взаємної торгівлі товарами країн СНД (розробник – Держмитслужба України), та інвентаризації міжнародно-правової бази Співдружності Незалежних Держав у митній сфері. Інший приклад – 8 та 9 червня 2010 року у м. Ялті було проведено 51 засідання Ради керівників митних служб держав-учасниць Співдружності незалежних держав. У засіданні брали участь керівники митних адміністрацій України, Росії, Білорусі, Вірменії, Узбекистану, Казахстану, Молдови, Таджикистану, Азербайджану та Киргизії. Метою проведення засідання стало обговорення питань розвитку та поглиблення взаємодії митних служб країн-учасниць СНД, а також гармонізація міжнародного законодавства у митній сфері. Під час проведення заходу було обговорено ряд питань, зокрема такі:

- щодо результатів інформаційного співробітництва, а також обміну статистичними даними зовнішньої торгівлі;
- стосовно розроблення порядку обміну інформацією у галузі пост-аудиту між митними службами держав-учасниць СНД [15].

Крім того, метою зустрічі стало підписання низки двосторонніх договорів, активну участь в підготовці яких взяла Держмитслужба України. Обмін інформацією, спільні заходи митниць країн-учасниць СНД у правоохоронній сфері, поза сумнівом, створюють додаткові можливості для протидії транснаціональним контрабандним угрупованням, знижують ризики глобальних загроз.

Також до основних позитивних наслідків приєднання України до СОТ можна зарахувати збільшення обсягів експорту і поживавлення виробництва в певних галузях економіки через зменшення тарифних і нетарифних обмежень для українських товарів на світових ринках, а також витрат на транспортування товарів національного виробництва, враховуючи свободу транзиту товарів

територією країн – членів СОТ. При цьому будуть забезпечені кращі умови захисту українських виробників через справедливе розв'язання торговельних суперечок і відповідне скорочення дискримінаційних заходів, що застосовуються до українських експортерів [5].

Тому ми вважає, що членство у СОТ – одна із пріоритетних цілей зовнішньоекономічної політики України на найближчий час, важлива передумова інтеграції нашої держави у світове господарство, входження України в європейські митно-тарифні об'єднання.

Митно-тарифні відносини є однією із основних складових міжнародних економічних відносин, і, як похідні від національних відносин, головний імпульс для свого розвитку отримують від світових господарських зв'язків [2]. В умовах інтенсивної економічної глобалізації та незважаючи на посилення регламентації світових торговельно-господарських відносин, конкуренція між державами, їх інтеграційними економічними об'єднаннями постійно зростає.

Сучасний етап розвитку зовнішньоекономічних зв'язків характеризується тенденцією до лібералізації торговельних відносин. Проте, виникає ряд питань, пов'язаних з тим, що, відкриваючи свої кордони навіть для відносно вільного переміщення товарів і послуг, держава може втратити здатність забезпечувати свою економічну безпеку. Економічна безпека означає надійну і забезпечену усіма необхідними засобами і інститутами держави (включаючи силові структури і спецслужби) захищеність національно-державних інтересів у сфері економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз, економічних і прямих матеріальних збитків. Сучасні дослідження показують, що стан економічної безпеки оцінюється об'єктивною системою параметрів, критеріїв та індикаторів, які визначають порогові значення функціонування економічної системи. За межами цих значень система втрачає здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках, стає об'єктом експансії транснаціональних монополій, піддається впливу корупції, криміналітету, страждає від внутрішнього та зовнішнього пограбування багатства країни [2].

Державне регулювання ЗЕД здійснюється за допомогою широкого кола засобів, кількість яких постійно зростає. Класичним засобом регулювання зовнішньої торгівлі є митні тарифи, які за характером впливу відносяться до економічних регуляторів. Характерно, що ГАТТ/СОТ ніколи не виступала проти захисту національної економіки усіма важелями та засобами держав-членів. Згідно з принципами ГАТТ/СОТ першість у цьому захисному процесі мають відігравати митні тарифи, а не комерційні заходи. Мета цього правила – чітко визначення об'єму захисту і зведення до мінімуму втручання держави в торговельну справу.

Варто зазначити, що митно-тарифне регулювання виконує дві функції:

- 1) протекціоністську (захист вітчизняних товарів від іноземної конкуренції);
- 2) фіксальну (поповнення державного бюджету).

Крім того може впливати на приплив валюти, розвиток регіонів країни, особливо, якщо мова йде про вільні економічні зони та інше.

Правова основа впровадження митно-тарифного регулювання в Україні:

1. Закон України «Про Митний тариф України» (від 5 квітня 2001 року № 2371-III) зі змінами та доповненнями [7];
2. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» (від 21 січня 1993 року № 7-93) зі змінами та доповненнями [6];
3. Митний кодекс України [1].

Митний тариф України базується на міжнародно-визнаних нормах і розвивається у напрямі максимальної відповідності до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і правил митної справи з урахуванням інтересів національних товаровиробників.

Згідно із законодавством України з метою розроблення пропозицій з питань митно-тарифного регулювання та врахування при цьому інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та держави в цілому при Кабінеті Міністрів України діє Митно-тарифна рада України (відповідно до постанови КМУ від 07.02.1994 р. № 62 «Про Митно-тарифну раду України»), до складу

якої входять представники Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства закордонних справ, Міністерства Юстиції та деяких інших міністерств і відомств. Заступником Голови Митно-тарифної ради (далі – МТР) за посадою є заступник Голови Держмитслужби. Діяльність МТР ґрунтується на принципах проведення єдиної митно-тарифної політики на основі врахування інтересів країни і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, захисту внутрішнього ринку, обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції під час здійснення експортно-імпортних операцій, протидії дискримінаційним заходам окремих іноземних держав та їх союзів [8].

У 2012 році 6 листопада на засіданні МТР прийнято проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про митний тариф України» (щодо приведення ставок ввізного мита у відповідність з критеріям СОТ).

З метою підтримки національного товаровиробника за участю МТР розроблена система підготовки та прийняття рішень щодо доцільності зміни тих чи інших тарифних ставок. При цьому проекти таких рішень після всебічного вивчення Митно-тарифною радою подаються на розгляд і затвердження Урядові, й, як правило, реалізуються прийняттям постанов Кабінету Міністрів України. Рішення МТР, котрі зазвичай опрацьовувалися за активною участю Держмитслужби, мають особливе значення для регулювання імпортно-експортних операцій тарифними методами.

Таким чином, рішення, прийняті Митно-тарифною радою, є важливим каталізатором зовнішньоторговельної діяльності, сприяють стимулюванню інвесторів та поповненню державної казни. Крім того вони у значній мірі впливають на обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції.

У сучасних умовах глобалізації пріоритетне значення в практичній діяльності Держмитслужби України надається митно-тарифному регулюванню. Воно базується на постійному аналізі зовнішньоекономічної діяльності держави і спрямоване на сприяння розвитку торговельних стосунків з іншими країнами,

досягнення позитивного сальдо в зовнішньоторговельному балансі, підтримання власного товаровиробника та захист внутрішнього товарного ринку [12].

Зараз в Україні поступово формуються передумови включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів. Створюється цілісна система національного законодавства у сфері митних відносин, формується механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом його гармонізації відповідно до норм і стандартів ГАТТ/СОТ та країн Євросоюзу. Але інтегрування економіки України до світового економічного простору має здійснюватись з урахуванням особливостей перехідного етапу її розвитку. Такий підхід вимагає більш ретельного врахування впливу євроінтеграційних процесів на реалізацію національних економічних інтересів України, використання об'єктивно існуючих порівняльних і конкурентних переваг в окремих галузях і сферах економіки [14].

Українсько-європейські відносини співробітництва в митній сфері багато в чому спираються на положення Угоди про партнерство й співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та їх державами-членами (Люксембург, 14.06.94), яка ратифікована Законом України від 10.11.94 і набрала чинності 01.03.1998 року. Слід зазначити, що, з правової точки зору, саме Європейське Співтовариство є суб'єктом міжнародного права й здійснює міжнародне співробітництво, митну співпрацю (доки не прийнято конституцію ЄС). Іншими важливими документами, що є підґрунтям митного співробітництва між Україною та ЄС, є План дій ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ в Україні (12.12.01) і План дій «Україна – Європейський союз» (21.02.05) [3].

Водночас, на нашу думку, на шляху зміцнення митного співробітництва між Україною та ЄС існує ряд важливих проблем, серед яких доцільно визначити такі:

- спрощення митних процедур;
- протидія контрабанді;

– гармонізація та адаптація українського законодавства до норм міжнародного права. У цьому напрямі вважаємо доцільним виділити такі проблемні питання:

1. Гармонізація законодавства характеризується кардинально різними підходами до митного контролю. Так, в Україні митний контроль здійснюється фундаментально, у країнах ЄС – переважно формально, тобто з перевіркою товарів на основі оброблення попередньої інформації, з широким виконанням надалі процедури митного пост-аудиту [3].

2. Непослідовність у впровадженні митно-тарифної політики, неповна відповідність законодавства України вимогам ГАТТ/СОТ.

На сучасному етапі розвитку економіки України в умовах глобалізації проведення ефективної митної політики є одним з основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності з огляду на важливість інтеграції у світовий торговельний простір. Перехід України до ринкових умов господарювання супроводжується здійсненням радикальних реформ у зовнішньоекономічній сфері, пов'язаних з активним входженням у світове господарство та лібералізацією зовнішньої торгівлі.

Тому, на нашу думку, слід зосередити увагу на таких проблемних питаннях вітчизняної митно-тарифної політики в умовах глобалізації:

1. Забезпечення повноправної участі України в діяльності міжнародних економічних і фінансових організацій, поглиблення транскордонного співробітництва.

2. Адаптація законодавства України у галузі митної справи до норм міжнародних угод та конвенцій.

3. Вдосконалення митно-тарифної політики України, зокрема здійснення ефективного впровадження засобів і методики пост-аудиту.

4. Уніфікація механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до вимог СОТ із урахуванням економічних інтересів України.

2.2. Динаміка митних надходжень до Державного бюджету України

Сучасний етап характеризується для України постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику митного регулювання України.

Контекст нарахування митних платежів відносно податкової бази має певні особливості. Більшість митних платежів є квотарними, тобто їх сума обраховується залежно від обсягу податкової бази або об'єкта оподаткування і ставок податку. Для більшості митних платежів – це митна вартість, але в окремих випадках застосовуються й інші бази оподаткування. Так, при нарахуванні комбінованого мита – це може бути мінімальна вартість, а при незбігу митної вартості з фактурною вартістю може використовуватись остання при нарахуванні податку на додану вартість.

Джерело митних платежів може бути безпосередньо пов'язане з об'єктом оподаткування, у випадку коли оподатковувані товари приносять дохід, а також не мати відношення до об'єкта оподаткування, наприклад, коли оподатковується майно чи предмети особистого користування, які ввозяться понад лімітованої суми безмитного імпорту.

Отже, критерієм визначення митних платежів повинен бути не тільки об'єкт оподаткування, а ще й суб'єкт, тобто ті органи системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які виконують контролюючі функції з нарахування чи сплати даного виду платежів. З огляду на це, під митними платежами потрібно розуміти ті види податків та зборів, які нараховуються у встановленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб. Дана дефініція дозволяє не тільки чітко визначити об'єкти оподаткування, але й суб'єкти

системи митного оподаткування, до яких належать крім держави та митних органів безпосередні платники податків та зборів, тобто юридичні та фізичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. При цьому слід акцентувати увагу на характерній особливості митних платежів, а саме: односторонньому руху вартості від юридичних та фізичних осіб до держави.

Серед великого спектра функціональних завдань, які виконують митні платежі головними є: фіскальні, тобто митні платежі є джерелом поповнення бюджету країни; стимулюючі, які спрямовані на розвиток національного виробництва; регулятивні, які формують обсяг та структуру експорту, імпорту, споживання. На етапі трансформування економічних відносин домінує фіскальна функція митних платежів, але у міру формування ринкової моделі господарювання митні платежі стають важливим фінансовим інструментом регулювання економіки. У зв'язку з тим, що митні платежі крім фіскальної та регулятивної дії мають ще й побічні, зовнішні соціальні наслідки, їх доцільно розглядати не тільки як економічну, але й як суспільно-соціальну категорію. На нашу думку, суспільна ціна митних платежів вимірюється втратою частки добробуту конкретними платниками даних платежів із переміщенням цієї частки через бюджет до всього населення держави. Тому митні платежі, як правило, встановлюються найвищими органами державної влади і за рівнем запровадження належать до загальнодержавних податків.

Україна має приділяти особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки упродовж останніх років призвела до падіння виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень від внутрішніх джерел. Але це не означає, що Україна має використовувати максимальні ставки мит на імпорт товарів. На сучасному етапі найбільш прийнятним для України є використання досвіду країн центральної та східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС.

У 2012 році Державна митна служба України забезпечила надходження доходів до державного бюджету у сумі 27,7 млрд. грн., що складає 104 % виконання встановленого показника (рис. 2.1.), у тому числі:

– до загального фонду перераховано 25,2 млрд. грн., що становить 101,6% від доведеного завдання, понад завдання забезпечено 0,4 млрд. грн.;

– до спеціального фонду – 2,5 млрд. грн., що становить 136,4%, понад завдання забезпечено 0,7 млрд. грн.

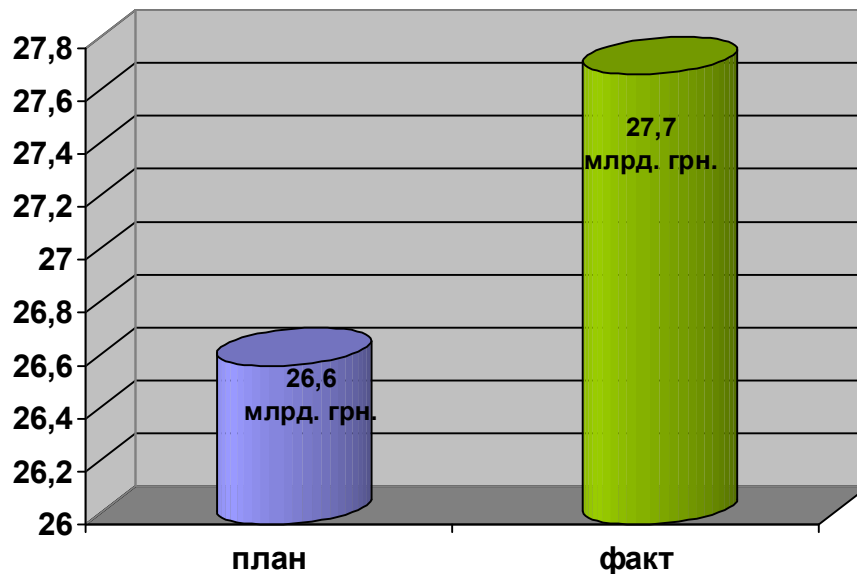

Рис. 2.1. Виконання планових показників Державного бюджету України у 2012 році

Якщо порівняти з 2011 роком, то надходження до бюджету зросли на 25%, або на 5,5 млрд. грн. (рис. 2.2.), у тому числі:

– до загального фонду – на 4,7 млрд. грн. (+ 23%);

– до спеціального фонду – на 0,8 млрд. грн. (+ 52%).

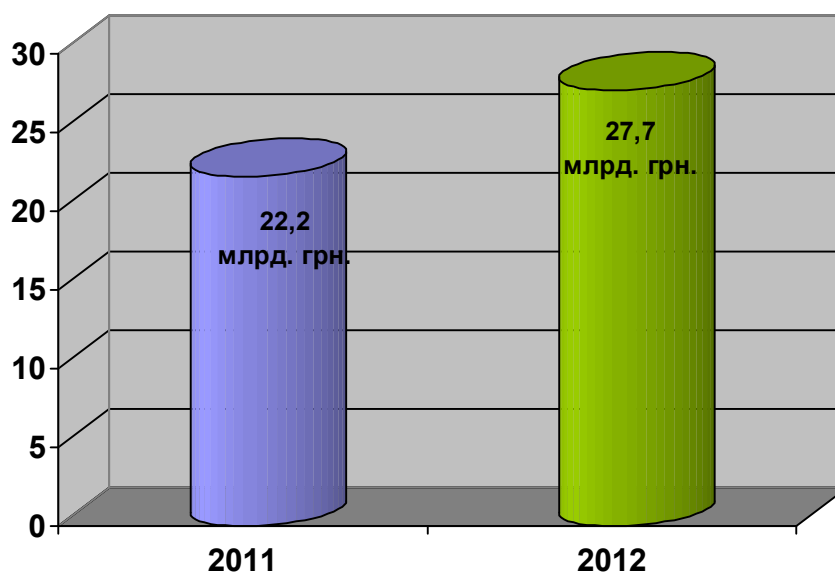

Рис. 2.2. Динаміка митних надходжень до бюджету у порівнянні з 2011 роком

Імпорт залишився майже на рівні 2011 року (зріс на 0,4%) і склав 18,2 млрд. дол. США. Оподаткований імпорт зріс на 16,3%, а сума нарахованих платежів з нього – на 18,3%. Зростання платежів випереджає темпи росту оподаткованого імпорту на 2 %.

Найбільші суми податків сплачені до бюджету при митному оформленні імпорту наступних товарів:

- нафтопродукти – 4,3 млрд. грн. (+ 42%, або на 1 286 млн. грн.);
- автомобілі легкові – 2,2 млрд. грн. (+ 44%, або на 670 млн. грн.);
- вугілля кам'яне – 1,5 млрд. грн. (+ 62%, або на 565,1 млн. грн.);
- нафта сира – 0,4 млрд. грн. (- 51%, або на 459,3 млн. грн.);
- вантажні автомобілі – 0,4 млрд. грн. (+ 42%, або 120,2 млн. грн.).

Сума умовно нарахованих податків у 2012 році склала 8,7 млрд. грн., що на 22,8% (на 2,6 млрд. грн.) менше у порівнянні з 2011 роком (рис. 2.3.).

Найвагоміші з них нараховані при здійсненні митного оформлення:

- 1) природного газу – 4,5 млрд. грн. (зменшення -2,5 млрд. грн., у 1,5 рази);
- 2) товарів тимчасового ввезення – 1,4 млрд. грн. (збільшення +0,4 млрд. грн., + 41,2%);
- 3) лікарських засобів та виробів медичного призначення – 1,3 млрд. грн. (на рівні 2011 року);
- 4) товарів на підставі угод про вільну торгівлю – 0,7 млрд. грн. (збільшення +0,01 млрд. грн., +2%);
- 5) сировини для підакцизних товарів – 0,3 млрд. грн. (збільшення +0,1 млрд. грн., +50,9%);
- 6) енергозберігаючого обладнання – 0,2 млрд. грн. (зменшення -0,1 млрд. грн., -33,5%).

Загальний товарообіг України у 2012 році становив 34,4 млрд. дол. США (у 2011 році – 33,5 млрд. дол. США), отже, приріст – 3 %. Імпортовано в Україну товарів загальною вагою 19 млн. тонн (падіння на 24%) на суму 18,2 млрд. дол. США (зростання на 0,4%).

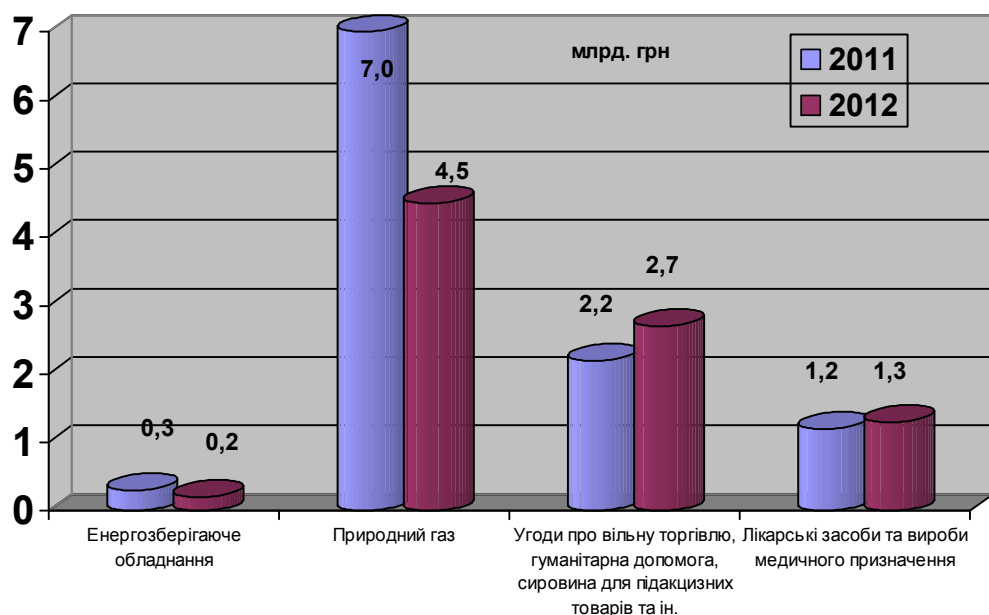

Рис. 2.3. Умовно нараховані податки

Основними країнами-постачальниками товарів в Україну є: Росія (падіння на 17%), Німеччина (ріст на 3 %), Китай (ріст на 14 %), Білорусь (ріст на 39 %) та США (ріст на 48 %) (рис. 2.4.). А основними товарами імпорту (за вагою) є: газ (25% імпорту товарів в Україну), вугілля (22%), нафтопродукти (8%), руди та концентрати алюмінієві (6%), нафта (5%), портландцемент (4%) та руди і концентрати залізні (4%).

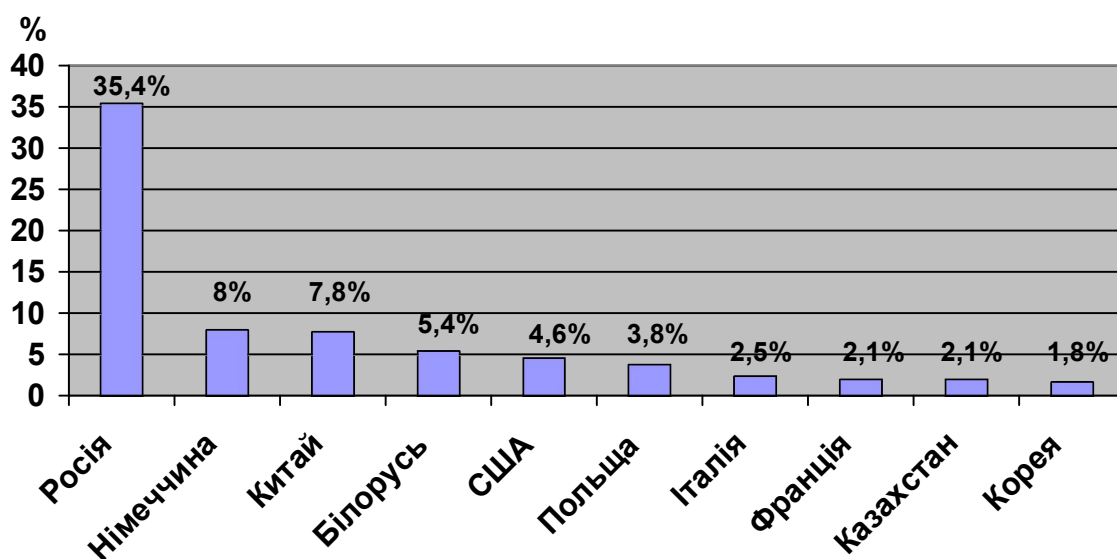

Рис. 2.4. Основні країни-постачальники товарів в Україну

Експорт товарів з України у 2012 році склав загальною вагою 39,1 млн. тонн (зростання на 12%) на суму 16,2 млрд. дол. США (зростання на 5%). Відповідно основними країнами-споживачами товарів з України є: Росія (ріст на 8%), Туреччина (падіння на 18%), Польща (ріст на 6%), Єгипет (ріст у 2,9 разів), Казахстан (ріст на 81%) (рис. 2.5.). Основні товари експорту (за вагою) є: руди та концентрати залізні (22% експорту товарів з України), кукурудза (13%), галька і гравій (12%), напівфабрикати з вуглецевої сталі (6%), добрива азотні (4%) та прокат плоский з вуглецевої сталі (3%).

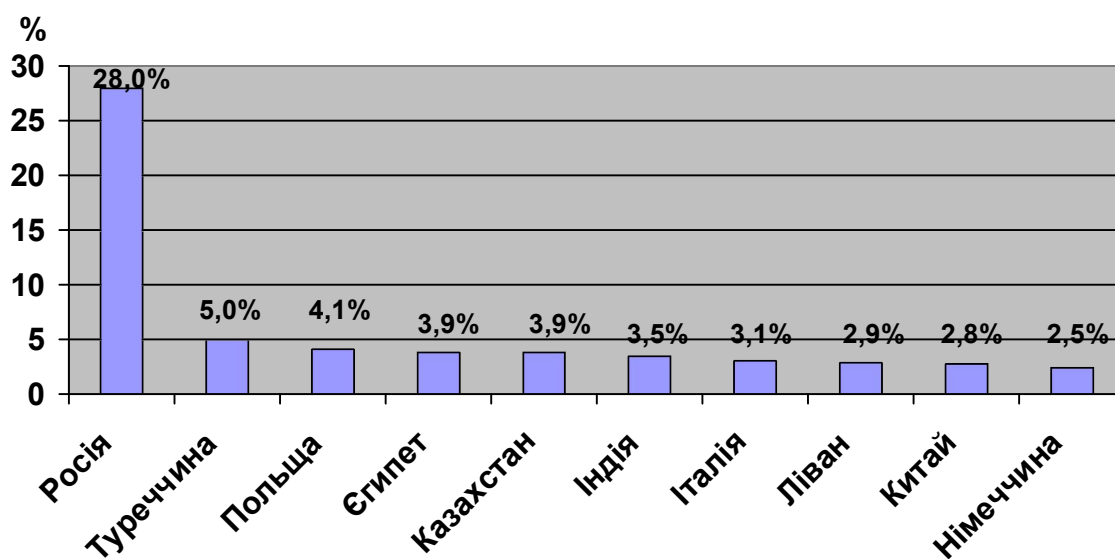

Рис. 2.4. Основні країни-споживачі товарів з України

Варто зазначити, що забезпеченню митного оформлення зовнішньоторговельних операцій сприяла робота з вдосконалення технологій митного контролю та оформлення, спрямована на прискорення та спрощення процедур митного оформлення товарів, що перетинають митний кордон України, при одночасному забезпеченні ефективного контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами чинного законодавства України.

Окрім цього здійснення заходів щодо посилення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів дало можливість протягом 2012 р. додатково направити до Держбюджету 1318,6 млн. грн., що на 157,6 млн. грн. більше, ніж у 2011 р.

Додаткові надходження до бюджету за рахунок посилення контролю за роботою з прийняття класифікаційних рішень склали 108,0 млн. грн., за рахунок перевірки країни походження товарів – 11,6 млн. грн.

Доречно відмітити, що після вступу України до СОТ для забезпечення повноти стягнення платежів до бюджету проводиться організаційна робота зі збільшення бази оподаткування шляхом посилення контролю за визначенням митної вартості, використанням податкових пільг, вексельних форм розрахунків, митним оформленням на підставі рішень судів. Завдяки проведеній роботі протягом 2012 року до Державного бюджету України перераховано податків та зборів на суму 96,5 млрд. грн., що на 41,9 млрд. грн. (на 77,5 %) більше, ніж у 2011 році.

Варто зазначити, що наповненню Держбюджету України також значною мірою сприяла активна взаємодія митної служби із суб'єктами господарювання. Так, завдяки проведеній роботі протягом 2012 року до Державного бюджету України перераховано податків та зборів на суму 54 млрд. грн., що на 12,9 млрд. грн. (на 31,4 %) більше, ніж у попередньому році (41 млрд. грн.).

Розмір середньоденного перерахування митних платежів та інших податків і зборів за 2012 р. склав 217,3 млн. грн., що у 1,3 рази більше, ніж у 2011 р.

Така ситуація, на наш погляд, сприяє підвищенню ефективності надходження митних платежів, однак потребує подальшого удосконалення в частині посилення контролю за справлянням митних платежів. Так, необхідно здійснювати чіткий контроль за правильністю визначення митної вартості товарів; вдосконалити порядок митного оформлення та декларування товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України; вдосконалити порядок здійснення митного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України водними транспортними засобами в контейнерах; для забезпечення повноти стягнення платежів до бюджету збільшити бази оподаткування шляхом посилення контролю за використанням податкових

пільг, вексельних форм розрахунків, митним оформленням на підставі рішень судів, тощо.

Запровадження перерахованих заходів зменшить втрати держави від використання тіньових схем ухиляння від сплати податку на додану вартість, акцизного податку, мита, дасть змогу значно підвищити ефективність роботи митних органів та фіскальну ефективність, проте не локалізує зловживання у даній сфері. Відповідно, вважаємо за доцільне докорінно реформувати систему контролю у митних органах, особливо за справлянням митних платежів, адже найбільше порушень спостерігається у цій площині.

2.3. Особливості пільг сплати державного мита і доцільність їх оптимізації в Україні

Фактично жодна держава, при формуванні свого бюджету, не може обійтися без використання у своїй податковій системі державного мита. І хоча розміри державного мита в бюджеті держави займають, як правило, не значне місце, тим не менше, їм надається важливе самостійне фінансове значення.

Державне мито за своєю суттю є не винятково податковим платежем, а скоріше судовим або цивільним, більш детально воно регулюється не тільки податковим законодавством, а й цивільним, процесуальним, господарсько-процесуальним. Державне мито являє собою плату, яка справляється за вчинення юридичних дій та за видачу документів юридичного значення уповноваженими на те органами.

Отже, державне мито – це плата за дії (послуги) уповноважених органів, що стягується з метою покриття витрат, які виникають у зв'язку з цим. Головна особливість державного мита – його індивідуальна відплатність. Сплачуючи державне мито, платник переслідує певні інтереси, пов'язані із здійсненням на його користь дій публічно-правового характеру. З іншого боку, метою стягування державного мита є покриття витрат державного або іншого органу, у зв'язку з його діяльністю.

Особливості застосування механізму державного мита в Україні регулюються Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» (від 21.01.93 р. № 7-93 із змінами та доповненнями), а деталізує його застосування Інструкція про порядок обчислення та справляння державного мита, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 07.07.2012 року № 811.

Платниками державного мита на території України є фізичні та юридичні особи за вчинення в їхніх інтересах дій та видачу документів, що мають юридичне значення, уповноваженими на те органами.

Державне мито стягується:

1) за вчинення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів, а також за видачу дублікатів нотаріально засвідчених документів;

2) за державну реєстрацію актів цивільного стану, а також повторну видачу громадянам свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану та свідоцтв у зв'язку із зміною і поновленням актових записів цивільного стану;

3) за видачу документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за продовження строку їх дії та за внесення змін до цих документів; за продовження строку дії візи для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію (перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства); за видачу або продовження строку дії посвідки на проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства; за оформлення віз для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію, а також із заяв про прийняття до громадянства України або про вихід з громадянства України;

4) за видачу нового зразка паспорта громадянина України (крім обміну нині діючого паспорта на паспорт нового зразка); за оформлення нового зразка паспорта громадянина України для поїздки за кордон; за видачу громадянам України закордонного паспорта на право виїзду за кордон або продовження строку його дії;

5) за прописку громадян або реєстрацію місця проживання;

6) за видачу дозволів на право полювання та рибальства;

7) за операції з емісії цінних паперів, крім облігацій державних та місцевих позик, та з видачі приватизаційних паперів;

8) за операції з об'єктами нерухомого майна, що здійснюються на товарних біржах, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;

9) за проведення прилюдних торгів (аукціону, тендеру) об'єктами нерухомого майна, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;

10) за видачу охоронних документів (патентів і свідоцтв) на об'єкти інтелектуальної власності, а також за дії, пов'язані з підтриманням чинності патентів на сорти рослин;

11) за державну реєстрацію права власності на нерухоме майно; за державну реєстрацію іншого речового права на нерухоме майно, обтяження права на нерухоме майно.

Державне мито має розгалужену систему ставок, що встановлюються в залежності від характеру дій і документів, за які воно справляється (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Деякі ставки державного мита

Найменування документів і дій, за які стягується мито	Розміри ставок
1. За нотаріальні дії, вчинювані державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів:	
а) за посвідчення договорів відчуження житлових будинків, квартир, кімнат, дач, садових будинків, гаражів, а також інших об'єктів нерухомого майна, які перебувають у власності громадянина, що здійснює таке відчуження	1 відсоток суми договору, але не менше одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян
б) за посвідчення договорів відчуження земельних ділянок, які перебувають у власності громадянина, що здійснює таке відчуження	
в) за посвідчення договорів купівлі-продажу майна державних	0,1 відсотка вартості майна, що викупується

підприємств	
Продовження таблиці 2.1	
2. За нотаріальні та інші дії, вчинювані за межами нотаріальної контори, виконавчого комітету сільської, селищної, міської Рад народних депутатів за місцем надання послуги	у розмірі встановлених ставок за відповідні дії (крім цього сплачуються фактичні витрати, пов'язані з виїздом для вчинення дій)
3. За вчинення актів цивільного стану:	
а) за реєстрацію шлюбу	0,05 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
б) за реєстрацію розірвання шлюбу: - за взаємною згодою подружжя, яке не має неповнолітніх дітей;	0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
- з особами, визнаними у встановленому порядку безвісно відсутніми або недієздатними	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
в) за реєстрацію зміни прізвища, імені та по батькові (крім зміни у разі реєстрації шлюбу)	0,3 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
г) за реєстрацію повторної зміни прізвища, імені та по батькові, не пов'язаної з реєстрацією шлюбу	3 неоподаткованих мінімуми доходів громадян
д) за видачу свідоцтва у зв'язку із зміною, доповненням, виправленням і поновленням актових записів цивільного стану	0,02 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
е) за повторну видачу свідоцтв про реєстрацію актів цивільного стану	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
4. За вчинення інших дій	
а) за видачу паспорта громадянина України у разі обміну замість втраченого чи пошкодженого	2 неоподаткованих мінімуми доходів громадян
б) за видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон або обміну цього паспорта: - на території України	10 неоподаткованих мінімуми доходів громадян
- за межами України	за тарифом консульського збору України
г) за видачу посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон	5 неоподаткованих мінімумів доходів громадян

або обмін посвідчення	
д) за оформлення іноземним громадянам та особам без громадянства віз для в'їзду в Україну, виїзду з України та транзитного проїзду через територію України	у розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України
є) за видачу документів громадянам України, іноземним громадянам і особам без громадянства про запрошення в Україну	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян

Згідно із Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від сплати державного мита звільняються:

1) громадяни – за реєстрацію народження фізичної особи та її походження, смерті, за видачу їм свідоцтв у разі внесення змін до актових записів про народження у разі визнання батьківства (материнства), усиновлення, а також у зв'язку з помилками, допущеними під час реєстрації актів цивільного стану органами державної реєстрації актів цивільного стану;

2) громадяни – за посвідчення їхніх заповітів і договорів дарування майна на користь держави, а також на користь державних підприємств, установ і організацій;

3) фінансові органи та державні податкові інспекції – за видачу їм свідоцтв і дублікатів свідоцтв про право держави на спадщину та документів, необхідних для одержання цих свідоцтв, за вчинення державними нотаріальними конторами виконавчих написів про стягнення податків, платежів, зборів і недоїмок;

4) громадяни – за видачу їм свідоцтв про право на спадщину:

а) на майно осіб, які загинули при захисті СРСР і України, у зв'язку з виконанням інших державних чи громадських обов'язків або з виконанням обов'язку громадянина щодо врятування життя людей, охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю, охорони власності громадян або колективної чи державної власності, а також осіб, які загинули або померли внаслідок захворювання, пов'язаного з Чорнобильською катастрофою;

б) на майно осіб, реабілітованих у встановленому порядку;

в) на жилий будинок, па у житлово-будівельному кооперативі, квартиру, що належала спадкодавцеві на праві приватної власності, якщо вони проживали в цьому будинку, квартирі протягом шести місяців з дня смерті спадкодавця;

г) на жилі будинки в сільській місцевості за умови, що ці громадяни постійно проживатимуть у цих будинках і працюватимуть у сільській місцевості;

д) на вклади в установах Ощадбанку та в інших кредитних установах, на страхові суми за договорами особистого й майнового страхування, облігації державних позик та інші цінні папери, суми заробітної плати, авторське право, суми авторського гонорару і винагород за відкриття, винахід, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та раціоналізаторські пропозиції;

е) на майно осіб фермерського господарства, якщо вони є членами цього господарства;

5) неповнолітні і військовослужбовці – за видачу їм вперше паспорта громадянина України та неповнолітні – за видачу їм свідоцтва про право на спадщину, батьки новонароджених дітей – при отриманні на дитину паспорта громадянина України;

б) громадяни, віднесені до категорій 1 і 2 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; громадяни, віднесені до категорії 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, – які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення – не менше трьох років; громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що за станом

на 1 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років; інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи; інваліди I та II груп;

7) місцеві державні адміністрації, виконкоми місцевих Рад народних депутатів, підприємства, установи, організації, колективні сільськогосподарські підприємства, що придбавають жилі будинки з надвірними будівлями (крім м. Києва та курортних місцевостей), квартири для громадян, які виявили бажання виїхати з території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також громадяни, які виявили бажання виїхати з території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та власники цих будинків і квартир;

8) громадяни України – за видачу дипломатичних і службових паспортів України та посвідчень особи моряка;

9) громадяни України та особи, які їх супроводжують, – за видачу їм документа на право виїзду за кордон для лікування зв'язку із захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, а дітям, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, також на оздоровлення;

10) громадяни України – за видачу їм документів на право виїзду за кордон, якщо виїзд пов'язаний із смертю або відвідинами могил близьких родичів, а також за видачу документів про запрошення в Україну осіб у зв'язку із смертю або тяжкою хворобою близьких родичів;

11) іноземці, яким Україна надала право притулку, та особи, прирівняні до них, члени їхніх сімей та їхні діти – за видачу їм документів на виїзд за кордон;

12) громадяни України та іноземні громадяни – за видачу документів для в'їзду в Україну та виїзду з України, якщо на умовах взаємності передбачено звільнення від сплати державного мита відповідними міжнародними угодами, укладеними між Україною та іншими державами, а також громадяни інших держав, які виконують функції почесних консулів України;

13) особи, які не досягли 16-річного віку, – за видачу їм документа на виїзд за кордон;

14) всеукраїнські та міжнародні об'єднання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що мають місцеві осередки у більшості областей України, Українська Спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів), громадські організації інвалідів, їхні підприємства та установи, республіканське добровільне громадське об'єднання "Організація солдатських матерів України" – за вчинення всіх нотаріальних дій;

15) Національний банк України та його установи, за винятком госпрозрахункових;

16) Пенсійний фонд України, його підприємства, установи й організації; Фонд України соціального захисту інвалідів і його відділення, органи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

17) державні органи приватизації – за вчинення нотаріусами виконавчих написів про стягнення заборгованості з орендної плати, а також за проведення аукціонів, за операції з цінними паперами;

18) громадяни, власники земельних часток (паїв), яким виділили в натурі (на місцевості) земельні ділянки, за посвідчення договорів міни земельних ділянок;

19) органи державної влади (посадові особи) – за державну реєстрацію обтяження права на нерухоме майно;

20) органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування – за державну реєстрацію права власності держави, територіальної громади на земельні ділянки, яке виникло відповідно до закону;

21) громадяни – за отримання паспорта громадянина України вперше.

Зміни пільг, які передбачені Декретом щодо сплати державного мита, встановлюються Кабінетом Міністрів України. Державне мито

сплачується готівкою, митними марками і шляхом перерахування з рахунку платника у кредитній установі. Порядок сплати державного мита встановлюється Міністерством фінансів України. Сплачене державне мито підлягає поверненню частково або повністю у випадках:

1) внесення мита в більшому розмірі, ніж передбачено чинним законодавством;

2) повернення заяви (скарги) чи відмови в її прийнятті, а також відмови державних нотаріальних контор або виконавчих комітетів міських, селищних і сільських Рад народних депутатів у вчиненні нотаріальних дій;

3) припинення провадження у справі або залишення позову без розгляду, якщо справа не підлягає розгляду в суді чи в арбітражному суді, а також, коли позивачем не додержано встановленого для даної категорії справ порядку доарбітражного врегулювання спору або коли позов подано недієздатною особою;

4) скасування в установленому порядку рішення суду, припинення провадження у справі, якщо справа не підлягає розглядові в судах, або якщо заінтересованою особою, яка звернулася до суду, не додержано встановленого для даної категорії справ порядку попереднього позасудового розв'язання спору і можливість застосування цього порядку втрачено, якщо при цьому державне мито було вже стягнуто в доход бюджету;

5) в інших випадках, передбачених законодавством України.

Повернення державного мита проводиться за умови, якщо заяву подано до відповідної установи, що справляє державне мито, протягом року з дня зарахування його до бюджету. Платники державного мита несуть відповідальність за правильність його стягнення, а також за своєчасність і повноту зарахування до бюджету, передбачену законодавством. За несвоєчасне або неповне внесення державного мита до бюджету стягується пеня та штрафи відповідно до закону.

Міністерство фінансів України, Головна державна адміністрація України, місцеві фінансові органи та державні податкові інспекції проводять ревізії та

перевірки правильності справляння державного мита, а також своєчасності й повноти внесення його до бюджету в усіх установах, що його справляють.

Напрямки і шляхи оптимізації пільг щодо сплати державного мита у митному законодавстві України доцільно визначати з урахуванням цілей їх запровадження, очікуваних результатів, з одного боку, і визначення раціонального співвідношення їх із втратами держбюджету – з другого.

Оптимальним шляхом розв'язання проблеми є скасування або суттєве обмеження зазначених переваг з огляду на особливості національної економіки, позитивного досвіду зарубіжних країн у вирішенні питань субсидування виробництва й помилок, допущених в Україні у цій сфері.

Грунтуючись на окреслених Кабінетом Міністрів України концептуальних засадах щодо створення правових та організаційних умов для значного скорочення наданих законодавством митних пільг і цільового їх використання, стабільної роботи галузей економіки й окремих підприємств, від яких залежить економічна безпека держави та її науково-технічний рівень, досягнення запланованих обсягів надходження до Державного бюджету сум податків на товари, що ввозяться на митну територію України, можемо окреслити першочергові завдання за певними напрямками.

По-перше, це вжиття заходів по збереженню лише обґрунтованого мінімуму митних переваг, потрібних для забезпечення економічної безпеки й економічних інтересів держави й виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України. По-друге, скорочення митних пільг шляхом скасування окремих із них або обмеження переліку, на які такі пільги поширюються. По-третє, створення рівних умов для використання наданих законодавством пільг підприємствами усіх форм власності. По-четверте, впровадження механізму контролю й адресного використання митних пільг. По-п'яте, подальша гармонізація законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності з нормами і принципами ГАТТ/СОТ та Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

Висновки до розділу 2

Сучасний етап характеризується для України постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику митного регулювання України.

Україна має приділяти особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки упродовж останніх років призвела до падіння виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень від внутрішніх джерел.

Так у 2012 році Державна митна служба України забезпечила надходження доходів до державного бюджету у сумі 27,7 млрд. грн., що складає 104 % виконання встановленого показника (рис. 2.1.), у тому числі:

- до загального фонду перераховано 25,2 млрд. грн., що становить 101,6% від доведеного завдання, понад завдання забезпечено 0,4 млрд. грн.;
- до спеціального фонду – 2,5 млрд. грн., що становить 136,4%, понад завдання забезпечено 0,7 млрд. грн.

Імпорт залишився майже на рівні 2011 року (зріс на 0,4%) і склав 18,2 млрд. дол. США. Оподаткований імпорт зріс на 16,3%, а сума нарахованих платежів з нього – на 18,3%. Зростання платежів випереджає темпи росту оподаткованого імпорту на 2 %.

Найбільші суми податків сплачені до бюджету при митному оформленні імпорту наступних товарів:

- нафтопродукти – 4,3 млрд. грн. (+ 42%, або на 1 286 млн. грн.);
- автомобілі легкові – 2,2 млрд. грн. (+ 44%, або на 670 млн. грн.);

- вугілля кам'яне – 1,5 млрд. грн. (+ 62%, або на 565,1 млн. грн.);
- нафта сира – 0,4 млрд. грн. (- 51%, або на 459,3 млн. грн.);
- вантажні автомобілі – 0,4 млрд. грн. (+ 42%, або 120,2 млн. грн.).

Загальний товарообіг України у 2012 році становив 34,4 млрд. дол. США (у 2011 році – 33,5 млрд. дол. США), отже, приріст – 3 %. Імпортовано в Україну товарів загальною вагою 19 млн. тонн (падіння на 24%) на суму 18,2 млрд. дол. США (зростання на 0,4%). Експорт товарів з України у 2012 році склав загальною вагою 39,1 млн. тонн (зростання на 12%) на суму 16,2 млрд. дол. США (зростання на 5%).

На сучасному етапі розвитку економіки України в умовах глобалізації проведення ефективної митної політики є одним з основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності з огляду на важливість інтеграції у світовий торговельний простір. Перехід України до ринкових умов господарювання супроводжується здійсненням радикальних реформ у зовнішньоекономічній сфері, пов'язаних з активним входженням у світове господарство та лібералізацією зовнішньої торгівлі.

Тому, на нашу думку, слід зосередити увагу на таких проблемних питаннях вітчизняної митно-тарифної політики в умовах глобалізації:

1. Забезпечення повноправної участі України в діяльності міжнародних економічних і фінансових організацій, поглиблення транскордонного співробітництва.
2. Адаптація законодавства України у галузі митної справи до норм міжнародних угод та конвенцій.
3. Вдосконалення митно-тарифної політики України, зокрема здійснення ефективного впровадження засобів і методики пост-аудиту.
4. Уніфікація механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до вимог СОТ із урахуванням економічних інтересів України.

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Адаптація зарубіжного досвіду у застосуванні електронно-інформаційних систем у митній справі

Стратегія розвитку суспільства в світі однозначно засвідчує, що перемоги досягають ті структури, які накопичують та вміло розпоряджаються наявною інформацією. Збір і обробка великих об'ємів інформації, на теперішній час, можливі тільки з застосуванням інформаційних технологій, які реалізуються шляхом створення комплексних систем. Як показує досвід зарубіжних країн, саме перехід до «віртуальної митниці» є єдино вірним напрямком вдосконалення процедури митного декларування товарів. У міжнародній практиці митної електронна форма митного декларування товарів використовується з початку 80-х років ХХ ст. (США, Японія, Німеччина, Фінляндія та ін.). Провідні митні служби світу активно переходять на сучасні електронні технології.

Наприклад, механізм проходження митних формальностей у Японії заснований на автоматизованій системі обробки відомостей, необхідних для митних цілей (NACCS), яка поділяється на повітряну (air-NACCS) і морську (sea-NACCS). Ця автоматизована комп'ютерна система пов'язує воедино митні служби та учасників ЗЕД. Декларанту досить зі свого робочого комп'ютера ввести дані про найменування товару, країну його виготовлення, контрактної вартості, вартості транспортування і інші необхідні відомості. Після цього система у відповідності з діючими ставками митних платежів, курсами валют визначає загальну суму, що підлягає сплаті за ввезений товар, і заносить отримані дані в пам'ять. Далі заявник, отримавши результати розрахунків, має можливість ще раз їх перевірити, а також перевірити правильність заповненої заявки (декларації), після чого вже подає команду на виконання.

Отримавши команду на обробку заявки, система здійснює первинну класифікацію і визначає її в одну з трьох категорій:

1) «Без документів» або «Проста інспекція» (у випадках, коли товари не обкладаються митними платежами, надана відстрочка сплати митних платежів або відповідні суми вже автоматично списані (перераховані) системою на рахунок митного органу);

2) «Перевірка документів»;

3) «Перевірка документів» та «Митний огляд».

Критерії такої вибірковості закладені в ще одну відносно самостійну систему CIS, куди стікається вся інформація про переміщення товарів. Подана заявка спочатку після первинної обробки та отримання команди на виконання направляється до бази даних (CIS), яка і привласнює заявці відповідну категорію. Дозвіл надається шляхом введення співробітником митного органу відповідної команди в систему (NACCS).

Залежно від категорії заявки існують різні терміни отримання дозволів на випуск товару. Дозвіл надається шляхом введення співробітником митного органу відповідної команди в систему NACCS. Як тільки дозвіл стає дійсним, воно з'являється на дисплеї ввідного пристрою декларанта. Якщо товар підлягає обкладенню митними платежами, дозвіл передається після того, як система отримає підтвердження сплати (перерахування) необхідної суми. Отже, якщо заявка була визначена в першу категорію, то дозвіл, наприклад, на ввезення товару може з'явитися на дисплеї відразу ж після введення команди на виконання (підтвердження заявки після її перевірки декларантом). Якщо система знаходить, що необхідно провести перевірку документів, то дозвіл на випуск буде отримано тільки після такої перевірки. Те ж відноситься і до "Повної інспекції» (документальний і фактичний контроль)

Аналогічна система діє і в США. Необхідно відзначити, що саме американська система АКС (автоматизована комерційна система) є прототипом японської.

Американська система АКС також складається з декількох підсистем:

1) АМС (автоматизована маніфестная система) обробляє дані вантажних відомостей-маніфестів;

2) АБІ (автоматизована система брокерської інформації) обробляє заявки на імпорт, що подаються митними посередниками;

3) підсистема «Вибірковість» визначає категорії заявок.

Єдина Європа в частині, що стосується митної справи, також пройшла досить тривалий шлях розвитку. У кінцевому підсумку ця служба в ЄС перетворилася на потужну, добре налагоджену машину, яка виконує всі ті ж функції, що і митні адміністрації інших країн, але з однією невеликою особливістю: з двох головних функцій митниці – наповнення бюджету та захист свого внутрішнього ринку, Брюсселю делегована тільки одна – фіскальна. Правоохоронні функції залишені на національному рівні, хоча і координуються Європейською Комісією.

Митне декларування товарів у країнах ЄС може здійснюватися як шляхом використання спеціальних бланків декларацій, так і через передачу даних в електронному вигляді за спеціальною програмою NCTS (New Computerized Transit System), або так званої нової загальноєвропейської комп'ютеризованої системи транзиту.

У процедурі NCTS перевізник вантажу як і раніше одержує супроводжуючий документ, надрукований на папері. В основному цей документ служить для нагадування про номер транзиту, також на ньому можна робити записи про можливі події на шляху прямування, зокрема, це бути відмітки поліції.

Інформація, відповідна дійсної транзитної декларації, передається з пункту відправлення до пункту призначення ще до прибуття вантажу як електронне повідомлення. Повідомлення, яке підтверджує прибуття вантажу, також посилається з пункту призначення до пункту відправлення в електронному форматі і містить інформацію про інспекційні спостереження, зроблених під час транспортування, а також про дані спостереження, зроблених в пункті призначення. Централізована база даних про транзит NCTS поряд з програмою за тарифами TARIC повинна забезпечувати безперебійну роботу митних служб в рамках єдиної Європи. Таким чином, NCTS дає можливість

надавати декларацію в електронному вигляді до прибуття вантажу на кордон, аналізувати ризики і прискорювати обробку документів (табл. 3.1) [19].

З 1 липня 2005 р. в Європейському союзі електронне декларування є обов'язковим. При цьому передбачається завчасне надання декларації, а не безпосередньо на кордоні [54].

Таблиця 3.1

Ефект від електронної митниці та торгівлі

Компоненти системи	Економія
Витрати на зв'язок (кур'єр, факс)	7,5%
Робочий час персоналу (підвищення продуктивності)	22,3%
Скорочення помилок при здійсненні митного оформлення	6,8%
Прискорення платежів (скорочення фінансових витрат)	17,9%
Економії на доставках товарів (менше виправлень)	21,3%
Зменшення фіксованих та адміністратора платежів (за рахунок автоматизації)	24,2%

Держави-члени ЄС протягом 2005-2006 років прийняли рішення діяти в рамках структури «Електронної Європи» та затвердили Рішення Ради щодо простого та безпаперового середовища для митниці та торгівлі.

ЄС розробив Багаторічний стратегічний план впровадження «Електронної митниці», яким пропонується:

- об'єднати існуючі системи контролю за експортом, імпортом та транзитом в єдину систему;
- увести систему єдиного обліку суб'єктів ЗЕД з реєстрацією тільки в одній державі;
- надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій;
- проводити усі фактичні перевірки товару в єдиний час в єдиному місці;
- забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, задіяним в зовнішньоекономічних операціях (у тому числі з 3-ми країнами). Митниця буде діяти для цих органів та агентів як «єдине вікно»;

– відбір товарів для митного догляду на прикордонних та внутрішніх пунктах митного оформлення (ПМО) проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;

– збір, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом в місці, де він зареєстрований та де знаходяться його документи;

– збір, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у митному органі за його вибором;

– уведення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування, в незалежності від країни відправлення або ввозу товарів;

– проводити електронний обмін інформацією між митними пунктами пропуску на територій усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур.

Впровадження цього плану розраховано до 2013 року.

В процесі створення Електронної митниці в ЄС вирішується завдання створення системи автоматизованого обміну інформацією з третіми країнами, що не входять до ЄС, на підставі двосторонніх та багатосторонніх угод. Зокрема, такі угоди підписано з Китаєм, Російською Федерацією, США. Що ж стосується країн, які не є членами ЄС, але входять до Європейської асоціації вільної торгівлі, входять до митного союзу з ЄС або є кандидатами на вступ до ЄС, то вони здійснюють обмін митною інформацією через спеціальну інформаційну систему CCN/CSI [62].

Внаслідок введення електронної митниці в Республіці Кореї відбулося значне зменшення часу на здійснення митних процедур. Час, необхідний для оформлення експорту був скорочений протягом 2 хвилин, а митне очищення стало займати менше більше 2,5 годин. Для повернення мита потрібно приблизно 5 год. Сплати податку протягом відбувається протягом 10 хвилин. Така практика здійснення митних процедур являється найвищою за продуктивність серед країн членів СОТ [23].

Введення електронного декларування на території Російської Федерації передувало створення пілотного проекту. Експеримент здійснювався за

стандартною технологією з обмеженою кількістю учасників зовнішньоекономічної діяльності та номенклатури декларованих товарів. Перша електронна вантажна митна декларація із застосуванням ЕЦП в рамках такого експерименту була оформлена 25 листопада 2002 року. Використовувався тільки один митний режим – вивіз товарів для внутрішнього споживання. Електронне декларування було випробувано на московській південній митниці. Згідно з результатами «пілотна» проекту час митного оформлення, включаючи огляд і випуск товару, склало 53 хв. [19].

Стримуючим чинником впровадження електронної митниці в повному обсязі є відсутність в даний час в Росії ефективної системи обміну електронними документами між митними органами та іншими державними структурами. На шляху впровадження електронного митниці є і суб'єктивні труднощі, пов'язані з навмисним чи мимовільним опором учасників процесу електронного декларування, що пояснюються недооцінкою можливостей, які відкриваються при впровадженні нових інформаційних технологій, що дозволяють спростити і прискорити митне оформлення, мінімізувати накладні витрати [18].

У будь-якої нової системи є недоліки. Причому вони часто впливають з її переваг. Так, ФМС Росії, впроваджуючи новаторську за своєю суттю систему, йде попереду всіх – як державних, так і недержавних організацій, що не дає можливості повністю відмовитися від паперового діловодства, оскільки всім стороннім організаціям все одно ще доводиться готувати паперові документи (паспорти угод, товаротранспортні документи, сертифікати, платіжні доручення і т.ін.). Ось чому незнання законодавства окремими держслужбовцями, а також співробітниками комерційних фірм і призводить до простоїв товарів уже не під час митного оформлення, а після його проведення. Крім того, з огляду на те, що весь інформаційний обмін проходить на базі відомчої інформаційної мережі, то будь-які збої на кожному з вузлів цієї мережі, задіяному в процесі передачі даних, призводять до затримок оформлення. І в цих умовах, враховуючи справедливе бажання митних органів захистити свої внутрішні інформаційні

ресурси від зазіхань ззовні, на сьогоднішній день достатньо складно і економічно затратно підключитися до відомчої інформаційної мережі для передачі ЕВМД. Але навіть незважаючи на вищевказані недоліки перспективи подальшого розвитку системи електронного декларування досить райдужні [55].

Латвійська Республіка адаптуючи своє митне законодавство до європейського, ввела деякі елементи електронної митниці. З дозволу митного органу декларант передає ВМД електронним способом, надсилаючи їх за допомогою спеціально для цього розроблених автоматизованих систем. Усі відомості кодуються й завіряться електронним підписом декларанта. В разі сумнівів чи з будь-яких інших причин інспектор митниці може зобов'язати його представити в установленому порядку письмову декларацію на папері. Якщо ж ніяких зауважень електронна версія документів не викликала, то митниця повідомляє, знову ж таки в електронній формі, декларанта про завершення оформлення та випуск товарів у вільний обіг. У разі потреби декларант може отримати роздруковану та завірену декларацію, за якою митне оформлення вже завершено.

Латвія практично повністю адаптувала своє митне законодавство до європейського, отже, максимально спростила митні процедури, правом оформлюватися за допомогою ЕВМД користуються лише декларанти третього (найвищого) рівня. Справа в тому, що Латвійська митниця розподіляє усіх декларантів на три рівня: враховуються не лише досвід роботи за зовнішньоекономічними контрактами, а передусім, досвід співпраці з митним органом, відсутність порушень митного законодавства, сумлінність у виконанні зобов'язань [35].

Таким чином, міжнародний досвід електронного декларування заснований на використанні єдиних інформаційних центрів, які використовують бази даних оформлення, результатів раніше проведених перевірочних заходів, містять інформацію про учасників ЗЕД. Вплив людського фактора зведено до нуля, тому що система видає не тільки рекомендації, а й

контролює їх виконання. Для реалізації такого плану в Україні, головною метою якого є використання інформаційних технологій замість паперових, необхідно внести зміни до Митного кодексу та інших нормативно-правових актів.

3.2. Методика запровадження системи «Електронна митниця» у контексті інтеграційних трансформацій

Залучення новітніх технологій в митну справу являється пріоритетним завданням для Митної служби України з 1992 року. Так за роки незалежності України регулюючі органи зазнали певних змін, проте суттєві зміни почалися з 2005 року. Уряд держави наголошує на розробку принципів побудови системи «Електронна митниця». На даному етапі частково використовується система електронного декларування, проте нагальною потребою являється створення єдиної системи, що забезпечував б ефективний взаємозв'язок всіх інститутів та структур митної політики. Організація і проведення цієї роботи потребує єдиного підходу та комплексного вирішення.

Електронна митниця України (ЕМУ) буде представляти собою комплексну систему, яка матиме ряд функцій та поєднуватиме інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів. Її застосування дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України.

Електронна митниця буде здійснювати свою діяльність шляхом:

- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;
- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

– створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;

– інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

Вважаємо, перш за все ця система повинна стати елементом електронного уряду держави. Тобто вона буде виступати в якості головного механізму митно-тарифного регулювання, замість додатка до митних процедур, як це було з електронним декларуванням.

Складовими елементами «Електронної митниці» повинні бути спеціалізовані підсистеми (рис. 3.1). Це в свою чергу полегшить функціонування єдиної структури, так як кожен підрозділ матиме свої функціональні обов'язки та сферу діяльності.

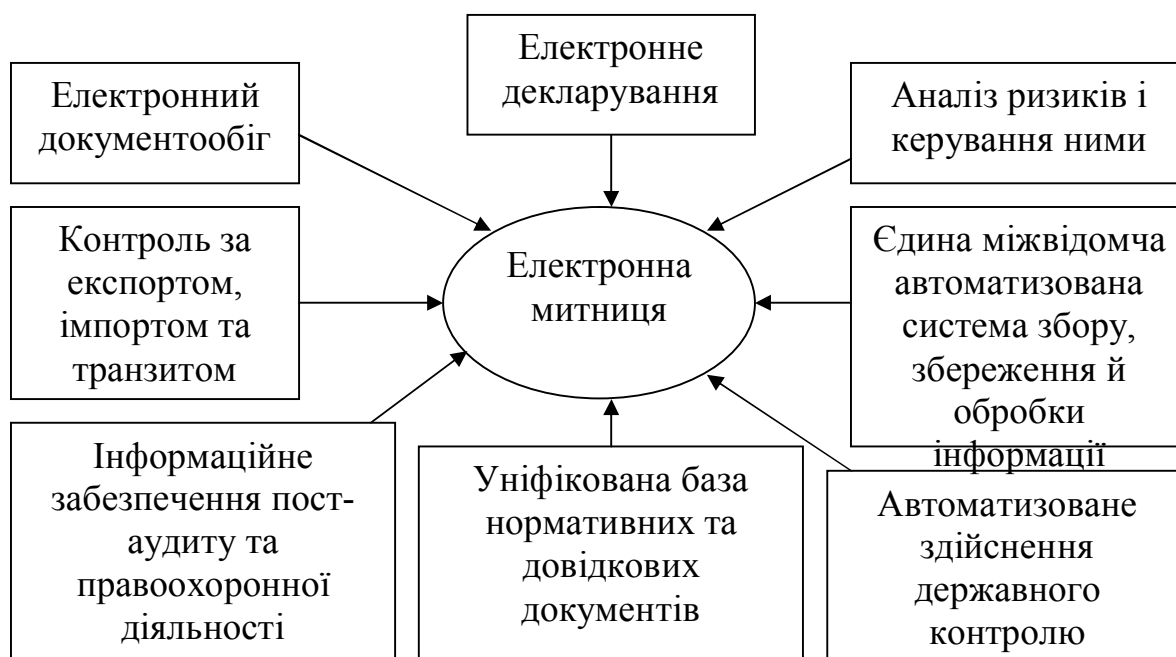

Рис. 3.1. Основні елементи системи «Електронна митниця»

Створення та організація електронного інформаційного середовища в митній службі фактично можливо представити як перехід від інформаційного сховища до інформаційно-довідкової системи, яка, в свою чергу, потребує

перетворення в автоматизовану виконавчо-контрольну. Збір інформації будуть здійснювати всі підрозділи.

Митні органи України повинні виконувати додаткові обов'язки з координації дій міністерств та відомств в цьому напрямку, затвердження яких необхідно відповідними рішеннями Уряду. Для реалізації зазначеного вважаємо за доцільне розробити та представити розширений детальний план переведення митної служби України на інформаційні технології, відмови від паперових технологій, введення контрольної системи, яка буде охоплювати усі сфери митної діяльності та стане базою для прийняття управлінських рішень.

Пропонуємо розбити реалізацію програми «Електронна митниця» на 4 етапи.

Першим етапом у впровадженні цієї системи в дію є залучення нових інформаційних технологій та, відповідно, на сучасній матеріальній базі, яка дозволить побудувати модернізовану багаторівневу систему з відомчою телекомунікаційною мережею, забезпеченою комплексною системою захисту інформації, що потребує тривалого часу та значних капіталовкладень. Сьогодні існує ряд технологічних та технічних проблем які являються перепорою для широкомасштабного уведення процедур інформаційних технологій. Проте забезпечення пріоритетного фінансування являється розв'язком всіх проблемних питань на шляху реалізації цього проекту.

Україна повинна тісно співпрацювати з іншими країнами, що дасть змогу залучити новітні технології на основі домовленостей. Основною метою даного етапу являється створення бази для «електронного митного середовища». Тобто включити нові електронні системи:

- Системи контролю за імпортом;
- Системи контролю за експортом;
- Транзитна система;
- Системи реєстрації та ідентифікації економічних операторів;
- Системи уповноважених економічних операторів.

Проте цей список не повинен обмежуватися лише даними системами, так як буде відбуватися розвиток існуючих систем з метою їх відповідності встановленим в країні стандартам інформаційної безпеки та новітніх технологій.

Другий етап має бути присвячений розв'язання питань «Електронної митниці», що пов'язані з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Потрібно створити Єдиний митний інформаційний портал та Єдину електронну точку доступу. Повна реалізація цього плану має забезпечити ефективну комунікацію між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами та створити умови для більш швидкого обміну інформацією між митними органами та ДМСУ. Також використання цих систем створить додаткові канали зв'язку з підрозділами уряду держави та іншими країнами в цілому.

Третій етап повинен стосуватися саме оновлення Митного Кодексу України. Так як на даному етапі законодавстві України не визначено концептуальні засади правового регулювання процесів інформаційної взаємодії органів державної влади, а також управління інформаційними відносинами. Так, майже всі центральні органи виконавчої влади мають право отримувати від інших органів влади інформацію для виконання своїх повноважень, але практично жоден, в тому числі Держмитслужба, не має обов'язків щодо формування відповідних електронних інформаційних ресурсів, порядку їх обліку, супроводження та використання. Тобто потрібно прийняти ряд змін у митному законодавстві, що дасть змогу створити повністю автоматизовану системи експорту та імпорту. Як наслідок після реалізації цього етапу майже всі митні декларації будуть подаватися та оброблятися в електронному вигляді, а паперові декларації будуть застосовуватися як виняток. Електронне декларування перш за все включає:

– декларування товарів і транспортних засобів шляхом подання електронної митної декларації та інших електронних документів;

– митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у т.ч. дозвільного характеру).

Завершальним етапом в реалізації цього проекту є створення Єдиного електронного простору, який буде включати в себе всі елементи електронної митниці, що створить безпаперове середовище для митниці та міжнародної торгівлі. В рамках цієї системи будь-яка митна інформація, що стосується імпортованих товарів, має надаватися лише один раз, а товари проходять митний та інші види контролю з боку правоохоронних органів, прикордонних служб, ветеринарної та екологічних інспекцій тощо в один час та в одному місці.

Найважливішим залишається забезпечення можливостей всіх бажаючих користуватися послугами електронної митниці, що в більшій мірі залежить не від створення відповідної системи, а від сприяння розвитку сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій та забезпечення їх доступності. Типова система «Електронна митниця» повинна включати всі підрозділи, органи влади та організації, які мають вплив на зовнішньоекономічну діяльність.

Зрозуміло, що всі ці нововведення потребують активного інституційного розвитку самої митної служби. Основними першочерговими завданнями які постають перед митними органами це створення окремої юридичної особи у вигляді «Інформаційної регіональної митниці», яка матиме свої підрозділи подвійного підпорядкування у митницях та усіх митних установах. Підрозділи митниці будуть виконувати ті ж самі функції що й у звичайній діяльності, проте це буде здійснюватися значно швидше, так як все буде передаватися по електронних каналах. Також в систему будуть включені такі державні органи як:

– Державна податкова адміністрація України, котра надає реєстри платників податків фізичних та юридичних осіб та інформацію про погашення податкових векселів;

– Національний банк України, який забезпечує митні органи інформацією про курси валют, уповноважені векселя, реєстр уповноважених банків;

- Державна прикордонна служба;
- Торгово-промислова палата України;
- Міністерство внутрішніх справ України;
- та інші.

Відкритість і багаторівнева структура Електронної митниці повинні забезпечувати можливість розширення її взаємодії із зовнішніми користувачами – центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на будь-якому рівні системи і в будь-який час.

У складі центрального апарату ДМСУ буде створений оперативний центр для обробки інформації та прийняття управлінських рішень. Головним завданням даного центру буде постійний моніторинг усієї вхідної інформації, її аналіз з використанням системи управління ризиків та надання оперативних вказівок митним органам для цільового використання методів вибіркового контролю і забезпечення своєчасного реагування на загрози, які пов'язані з порушенням митного законодавства. Для ефективного функціонування також потрібний підрозділ, який буде розробником інформаційної стратегії, замовником інформаційних технологій та незалежним контролером втілення їх в життя.

Застосування сучасних технологій обробки інформації з потужним програмно-апаратним комплексом Регіональної інформаційної митниці надає широкі можливості для вибору оптимальних технологій обробки даних для кожного типу документів Електронної митниці, спрощення технологічних схем обробки даних.

При цьому забезпечується принципова можливість спільного функціонування програмно-технічних компонентів, розроблених самостійно співробітниками митних органів та офіційно придбаних у різних виробників.

Важливими умовами існування Електронної митниці повинні бути ліцензійна чистота програмних і технічних засобів, їх відповідність нормам і вимогам технічного захисту інформації, уніфікація протоколів обміну інформацією.

Обмін інформацією буде здійснюватися через головну Центральну базу даних Державної митної служби України (рис. 3.2). Спочатку до системи поступає інформація, наприклад, про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Після цього вона направляється до відповідного підрозділу, в нашому випадку це підрозділ оформлення автотранспортних засобів та контроль за доставкою вантажів. Потім всі пов'язані з цим процесом документи направляються в інші підрозділи. На завершальному етапі відбувається завірення всіх документів, тобто ставиться електронний підпис та кінцевий результат пересилається до відділу митної статистики.

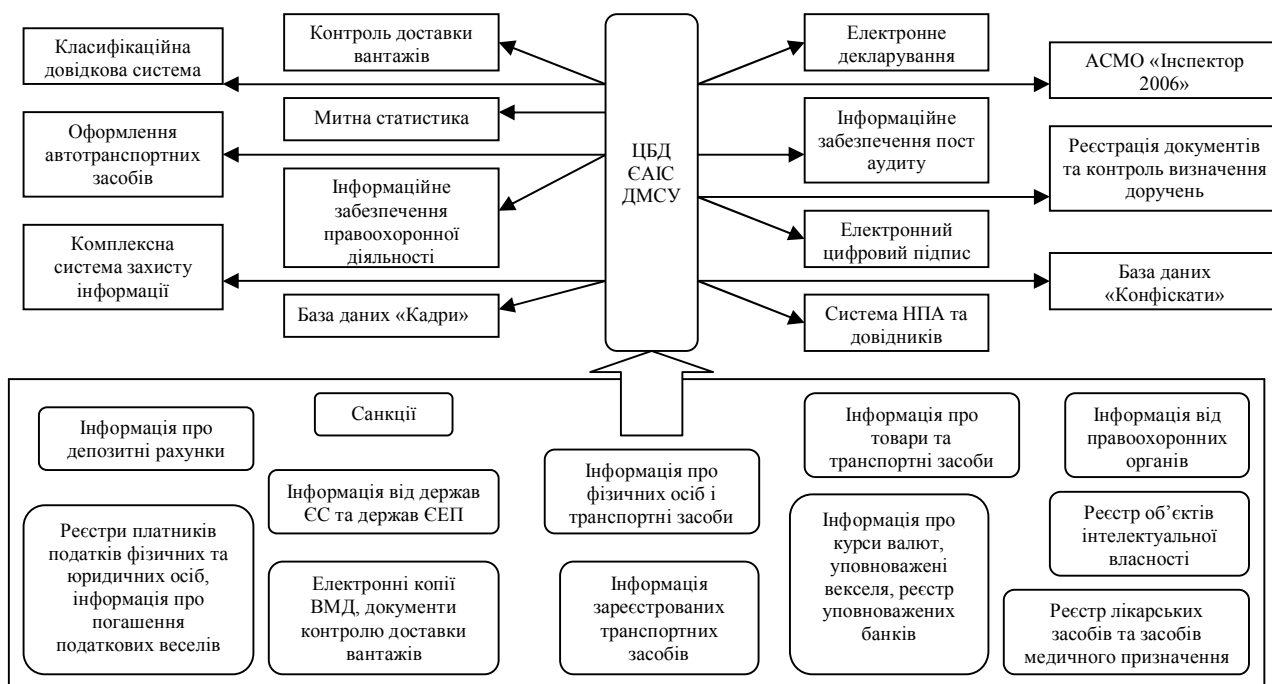

Рис. 3.2. Інформаційна взаємодія в рамках системи «Електронна митниця»

При цьому слід врахувати особливості державного управління, серед яких основними, з точки зору впливу на структуру Електронної митниці, є:

– неоднорідність інформації, що зберігається у базах даних;

- наявність у базах даних розподіленої інформації;
- наявність великої кількості інформаційних потоків, різних за структурою та інтенсивністю;
- велика кількість внутрішніх та зовнішніх користувачів;
- різні вимоги щодо захисту інформації та програмно-апаратного забезпечення.

Державна митна служба України, як головний регулятор системи «Електронна митниця»:

- реалізує державну політику з питань реєстрації, ідентифікації та обліку зовнішньоекономічних операцій юридичних та фізичних осіб, забезпечує оформлення та видачу відповідних документів Електронної митниці;
- здійснює керівництво та контроль за роботами, пов'язаними із створенням, веденням і забезпеченням функціонування Електронної митниці;
- визначає організаційні та методичні засади ведення Електронної митниці.

На даному етапі існує єдиний Реєстр суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Підприємств, котрі використовують електронне декларування налічується дуже мало. Це пов'язано перш за все з низькою технічною оснащеністю.

Державна митна служба висунула шість умов для підприємця щоб користуватися «Електронною митницею» [47]:

1. Ознайомитися з вимогами українського законодавства, які встановлюють організаційно-правові засади електронного документообігу (Закон України від 22.05.2003 № 851-IV), а також визначають правовий статус електронного цифрового підпису і регулюють відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису (Закон України від 22.05.2003 № 852-IV).

2. Ознайомитися з Порядком визначення підприємств, до товарів яких може застосовуватися процедура електронного декларування (наказ Держмитслужби від 08.08.2007 № 669), та Порядком здійснення митного

контролю та митного оформлення товарів, які декларують подання вантажної митної декларації в електронному вигляді (наказ Держмитслужби від 26.09.2007 № 800).

3. Звернутися в митницю за місцем акредитації стосовно включення до реєстру підприємств, до товарів яких може застосовуватися процедура електронного декларування.

4. Купити у відповідних фірм-розробників спеціалізоване програмне забезпечення, яке дозволяє виготовляти електронні вантажні митні декларації у форматі електронного декларування.

5. Придбати в акредитованому центрі сертифікації ключів електронний ключ, яким буде здійснюватися електронний цифровий підпис документів. На сьогоднішній день гарантовано підтримуються ключі, що видаються ПАТ «ІВК».

6. Облаштувати автоматизоване робоче місце, яке повинно мати підключення до мережі Інтернет та мати власну поштову скриньку, з якої будуть відправлятися повідомлення до Держмитслужби і прийматися від неї зворотні повідомлення.

Держмитслужбою переглянуто критерії оцінки, яким повинні відповідати підприємства для подання електронних документів та наказом Держмитслужби затверджено Умови електронного декларування (наказ від 17.03.2011 № 216, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.04.2011 за № 468/19206).

Єдиною умовою допуску до електронного декларування залишилось укладення підприємством договору з Держмитслужбою про надання уповноваженим посадовим особам митниці права доступу до документів, що стосуються переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Подання електронної ВМД, електронних попереднього повідомлення або попередньої митної декларації може здійснюватися як самим підприємством, якому належать товари і транспортні засоби, так і уповноваженим ним митним брокером.

Підприємство (у т.ч. митний брокер), яке подає митному органу електронні ВМД, попереднє повідомлення або попередню митну декларацію, повинно бути унесеним до Реєстру. В разі подання митним брокером електронної ВМД підприємство, якому належать товари і транспортні засоби, що декларуються за такою ВМД, також має бути унесеним до Реєстру.

Для включення до Реєстру підприємство звертається безпосередньо до Держмитслужби із письмовою заявою довільної форми, до якої додаються два оригінали Договору та копія облікової картки суб'єкта ЗЕД. Розгляд заяви та внесення підприємства до Реєстру здійснюватиметься у строк не більш як 30 календарних днів з дня реєстрації заяви.

Вчинення правочинів за участю підприємств, унесених до Реєстру, здійснюються за наявності у них посилених сертифікатів відкритих ключів та якщо сума податків і зборів (обов'язкових платежів), що підлягають сплаті за електронною ВМД або внесенню як грошова застава під час оформлення електронного документа контролю за переміщенням товарів, не перевищує 1 млн. гривень.

Не мало важливим залишається питання фінансового забезпечення реалізації основних пріоритетних напрямів діяльності та завдань Держмитслужби щодо впровадження системи «Електронна митниця». Фінансову підтримку пропонуємо здійснювати за рахунок та в межах коштів державного бюджету, передбачених на розвиток та утримання Державної митної служби України, за відповідною бюджетною програмою, а також за рахунок інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Отже, проект «Електронна митниця» – це новий підхід до регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Процедура митно-тарифного контролю буде значно простіша та прозоріша. Реалізація цієї системи дозволить скоротити час митного оформлення, що дасть змогу проводити митні процедури товарів в єдиному місці та в будь-який час. На наш погляд, новація забезпечує подання електронних документів з робочого місця незалежно від країни відправлення

чи ввезення товару. Співпраця з іншими структурами дозволяє ефективно приймати рішення щодо визначення того чи іншого інструменту регулювання.

3.3. Напрями удосконалення технологій митного контролю

З інтеграцією України в світову економічну систему, в умовах глобалізації, пріоритетним стає питання забезпечення економічної безпеки України – однієї з найважливіших складових національної безпеки. Захист економічних інтересів України, покладених на митні органи України, значною мірою залежить від ефективності митного контролю, як провідного інструменту митної справи.

Як свідчить світова практика, митними адміністраціями більшості країн використовується «попередній», «поточний» і «заклучний» митний контроль. На жаль, в своїй діяльності митні органи України послуговуються, переважно, «поточним» контролем, «попередній» же контроль базується, як правило, на інформації щодо контролю легальності суб'єкта ЗЕД, походження товару тощо. Тобто, в Україні перевірка товару здійснюється, фактично, тільки при ввезенні його на митну територію України, оскільки митні органи не мають широких повноважень щодо контролю товару на маршруті його руху митною територією України, проводити повноцінний наступний аудит після випуску товарів у вільний обіг, а також не мають права здійснювати оперативно-розшукову діяльність (отже, позбавлені можливості регулярно отримувати інформацію про порушення митних правил від митних адміністрацій інших країн, оскільки обмін інформацією відбувається по «правоохоронній лінії»). З огляду на це, існує нагальна потреба у впровадженні на національному рівні Рамкових стандартів ВМО з безпеки та сприяння міжнародній торгівлі та вдосконалення системи організації митного контролю та митного оформлення згідно з принципом Всесвітньої митної організації «Від тотального контролю за товарами – до контролю за інформацією стосовно них».

Ратифікація Рамкових стандартів Всесвітньої митної організації (ВМО) значною мірою розширює спектр можливостей у сфері контролю фізичного переміщення товарів у світовому, глобальному масштабі і забезпечує не тільки підвищення рівня безпеки шляхів товарних поставок, але й зниження витрат, підвищення надійності ланцюгів товарних поставок і уніфікації процедур.

Базуючись на Рамкових стандартах безпеки та сприяння міжнародній торгівлі, вдосконалена схема організації митного контролю має спиратись на:

1) попереднє інформування митних органів стосовно переміщення товарів і транспортних засобів, метою якого є здійснення відповідної перевірки вантажу ще до його прибуття на митну територію України. Використовуючи попередню інформацію електронного повідомлення, як інструмент автоматизованого цільового відбору, митні адміністрації мають змогу виявляти відправки підвищеного ризику на початку міжнародного ланцюгу поставок товарів – ще в порту відвантаження чи ще раніше. При цьому умовою автоматизованого обміну інформації є чітка структурованість, стандартизація системи повідомлень;

2) спрощення проходження товарів і транспортних засобів через митний кордон. Основою для спрощення є функціонування безпосередньо в пунктах пропуску лише двох контролюючих служб – прикордонної та митної. При цьому доцільність участі у пропуску вантажів і транспортних засобів представників інших контролюючих органів (розташованих неподалік) визначають посадові особи митної служби;

3) перехід до електронного декларування за принципом «єдиного вікна» – без особистого контактування представника суб'єкта ЗЕД з посадовою особою митного органу, коли інформація подається в електронно-цифровій формі та посвідчується набором електронно-цифрових символів – електронно-цифровим підписом;

4) здійснення митного контролю після випуску товарів у вільний обіг шляхом проведення митного пост-аудиту;

5) співробітництво із бізнес-співтовариством.

В умовах світової фінансової кризи нова стратегія Всесвітньої митної організації спрямована на активізацію транснаціонального товарообміну шляхом спрощення митних процедур, відмови від невиправданих «фізичних» перевірок товарних партій та скорочення операційних витрат, пов'язаних з «торговими операторами». ВМО рекомендує митним адміністраціям більш активно застосовувати систему аналізу й управління ризиками, підвищувати рівень інформаційного обміну, а також налагоджувати більш тісні контакти із законослухняними учасниками зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення своєчасного інформаційного обміну і прискорення виконання необхідних процедур, що дозволить гарантувати безперервне функціонування міжнародних вантажопотоків: основним елементом такого співробітництва є використання програми «уповноважених економічних операторів» (УЕО). Митні адміністрації мають послуговуватися в своїй діяльності основними засадами Рамкових стандартів безпеки та сприяння міжнародній торгівлі та встановлювати партнерські відносини з бізнес-співтовариством щодо забезпечення безпечності і надійності функціонування міжнародного ланцюга поставок товарів шляхом створення міжнародної системи визначення тих компаній, які забезпечують високий рівень гарантій безпечності в тому, що стосуються їх ролі в ланцюгу поставок товарів. Ці бізнес-партнери, «економічні оператори» повинні отримувати певні суттєві переваги від такого партнерства.

«Уповноважений економічний оператор» користується певними пільгами митного контролю, що стосується безпеки і охорони та/або певних спрощень, передбачених митним законодавством».

Митні адміністрації спільно з «економічними операторами» – особами, діяльність яких регулюється митним законодавством, повинні розробляти порядок валідації чи процедури акредитації за відповідними критеріями якості, які забезпечують компаніям, що мають статус уповноваженого економічного оператора, належні стимули. Так, відповідно до ст. 13 МК ЄС, економічний оператор, який відповідає вимогам ст. 14, 15 Кодексу (документ, що підтверджує дотримання вимог митниці та податкових зобов'язань; задовільний

стан комерційного обліку, що забезпечує належний контроль і т.д.) може отримати статус уповноваженого економічного оператора (за типом авторизації: «митне спрощення» чи «надійність і схоронність») із отриманням відповідних пільг». Митними адміністраціями країн-членів ЄС має визнаватись взаємно статус Уповноважених економічних операторів, чому сприятиме впровадження з 1 липня 2009 року системи реєстрації та ідентифікації економічних операторів РІЕО (присвоєння індивідуальних ідентифікаційних номерів економічним операторам, що повинні фігурувати на всіх документах, що має право перевіряти митниця).

Процедура акредитації (залежно від обсягу) дозволяє здійснювати прискорення проходження через митницю; перенесення перевірки під час митного оформлення: «попередня» перевірка (передача скороченої попередньої інформації та прийняття рішення щодо перевірки до прибуття вантажу) і «пост» перевірка (негайна або прискорена видача дозволу на випуск вантажу); переваги при спілкуванні з митними органами (призначення координатора – митниця/підприємство і погоджені основні режими співпраці) та деякі інші.

Така технологія дасть змогу суттєво скоротити час проходження товарами митного контролю і митного оформлення до декількох хвилин, а тому її слід впроваджувати у вітчизняну практику, закріпивши на законодавчому рівні.

Одним з піонерів по впровадженню положень Рамкових стандартів безпеки і сприяння міжнародній торгівлі на пострадянському просторі стала Російська Федерація, зазначивши в ст. 358 МК РФ, що митні органи з метою підвищення ефективності митного контролю прагнуть до взаємодії з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, перевізниками та іншими організаціями, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі товарами.

На жаль, Митний кодекс України аналогічного положення не містить, не дає визначення поняття «економічний оператор», «уповноважений економічний оператор» та переліку критеріїв, яким необхідно відповідати для отримання

статусу уповноваженого економічного оператора. З огляду на це, вбачається, доцільним доповнити МКУ положеннями, згідно з якими митними органами визнається «уповноважений суб'єкт господарської діяльності» (еквівалент «уповноваженого економічного оператора»), що користується відповідними спрощеними процедурами і додатковими заходами сприяння, а також чітко визначена процедура подання, призупинення чи відкликання зазначеного статусу. Застосування основних принципів митного контролю здійснюється на підставі приєднання України до Кіотської конвенції та Рамкових стандартів безпеки і сприяння світовій торгівлі (підписання Декларації про наміри щодо впровадження Рамкових стандартів на національному рівні й затвердження Концепції модернізації діяльності митної служби України) шляхом прийняття підзаконних нормативно-правових актів.

Так, наказом ДМСУ від 10.08.2009 р. № 735 було затверджено Критерії оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватись спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення (кількість оформлених вантажних митних декларацій, за всіма видами митних режимів, у графі 9 яких фігурує підприємство, на переміщення товарів через державний кордон України протягом року, що передують здійсненню оцінки діяльності підприємства, високе – більше 1 % від загальної кількості всіх ВМД, оформлених митним органом за вказаний термін, підприємство внесене до Реєстру підприємств, до товарів яких може застосовуватись процедура електронного декларування; посадові особи підприємства більше двох років, що передують даті здійснення оцінки діяльності підприємства, не притягалися у зв'язку з виконанням ними трудових обов'язків до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених статтями 331, 336, 340, 345, 348-355 МКУ та ін.) та визначені умови їх застосування (підприємство не перебуває на обліку в органі державної податкової служби за місцем реєстрації як суб'єкт підприємницької діяльності, що працює за спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності; до підприємства протягом одного року, що

передуює здійсненню оцінки його діяльності, не застосовано спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»; підприємство не має на момент здійснення оцінки діяльності підприємства непогашених податкових зобов'язань, виявлених митними органами за результатами перевірок та ін).

Затверджений наказом ДМУ від 10.08.2009 р. Порядок встановлює механізм визначення підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких, під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, митними органами, з урахуванням трирівневої системи довіри митного органу (високий ступінь довіри («білий список») встановлюється для підприємств, сума набраних балів яких за Критеріями оцінки складає не менше 23 балів; достатній рівень довіри («зелений список») – для підприємств, сума набраних балів яких складає не менше 18 балів; підприємства, що не увійшли до попередніх двох списків, потрапляють до «чорного списку» і підлягають «раптовим» перевіркам митних і податкових органів, проведення процедур митного контролю в повному обсязі тощо) можуть бути встановлені форми й обсяги митного контролю й митного оформлення, які найбільш сприятимуть спрощенню та прискоренню митних процедур.

Зазначені нормативно-правові акти відіграють значну роль у приведенні нормативно-правової бази України у відповідність до вимог Рамкових стандартів безпеки і сприяння міжнародній торгівлі, хоч практика свідчить про те, що переважна більшість «Китів» – платників податків не увійшли ні до «білого», ні до «зеленого» списків. Можливо, така ситуація склалася через недосконалість Критеріїв оцінки підприємств і слід розробити механізм адаптації системи аналізу ризиків стосовно внесення підприємств до «білих» і «зелених» списків, а також чіткий механізм переведення підприємств з «білого» списку в «зелений» список тощо.

Запровадження «білих» і «зелених» списків є значним кроком на шляху відходу від тотального митного контролю. Хоча, вбачається, що більш доцільним було б резюмування, що всі підприємства є «законослухняними» і

здійснювати посилену перевірку лише підприємств-порушників, базуючись на інформації, отриманій як від митних органів України, так і від митних адміністрацій інших країн.

Ще одним з наріжних каменів Рамкових стандартів безпеки і сприяння міжнародній торгівлі є пост-аудит.

Згідно з Кіотською конвенцією система митного контролю включає в себе контроль на основі методів аудиту, а митний аудит являє собою форму митного контролю, здійснювану митними органами з метою перевірки правильності, повноти і достовірності відомостей, зазначених в митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, систем управління бізнесом.

Одним з різновидів митного аудиту є пост-аудит – перевірка діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюється після завершення митного оформлення. Принцип пост-аудиту означає, що спеціальні аудиторські підрозділи митних органів можуть перевірити (за необхідності) будь-якого суб'єкта ЗЕД в будь-який час. Такі процедури є ефективним заходом для проведення митного контролю: формують чітку і всеосяжну картину операцій, відображаючи їх результати в бухгалтерських книгах, облікових записках учасників міжнародної торгівлі, і одночасно надають можливість митним адміністраціям сприяти учасникам міжнародної торгівлі шляхом спрощення порядку митного оформлення (наприклад, система періодичного ведення записів).

Аудит, здійснюваний після митного оформлення, має зробити особливий акцент на професійному проведенні бухгалтерського обліку та журнальних форм підприємства, яке підлягає перевірці.

На жаль, Митним кодексом України не визначено поняття «митний аудит» (вбачається доцільним доповнити ст.1 МКУ положенням, згідно з яким «митний аудит» – це система заходів, здійснюваних в межах митного контролю і спрямованих на підтвердження достовірності і повноти задекларованої суб'єктом ЗЕД інформації шляхом перевірки облікової документації, а також

комерційної інформації) та не передбачено надання митним органам права (в разі необхідності, за наявності обґрунтованих підозр) після митного оформлення і випуску товару у вільний обіг здійснювати запити, розслідування та інші дії, що необхідні для підтвердження правильності задекларованої митної вартості тощо. (в той час як митні органи Республіки Казахстан після випуску товарів, з метою здійснення митного контролю вправі робити запит стосовно комерційних документів, бухгалтерської та іншої документації, в тому числі й в електронній формі, пов'язаних зовнішньоекономічними та наступними операціями. При цьому документація зберігається протягом п'яти років після року, в якому здійснювались операції з такими товарами – ст. 435 МК Республіки Казахстан).

Слід також чітко визначити право митних органів щодо контролю сплати суб'єктами ЗЕД акцизного податку після митного оформлення та випуску товарів (зокрема нафтопродуктів) у вільний обіг (Киргизька республіка передбачає право митних органів контролювати сплату податків і зборів).

Однією з причин забюрокретизованості та «переобтяженості» митного контролю в Україні є неможливість, практично, проконтролювати подальший рух товарів після їх митного оформлення і випуску, хоча відповідальність митного органу все одно залишається.

Слід також зазначити, що на сьогодні в Україні є навіть певні труднощі з реалізацією положень п.5 ст.41 МКУ щодо перевірки системи звітності і обліку товарів, переміщуваних через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків та зборів, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон України. Ці труднощі пов'язані з недосконалістю нормативно-правового забезпечення, відсутністю повноважень щодо здійснення певних видів перевірок, відсутністю підрозділів економічної розвідки, проблематичністю отримання інформації від митних адміністрацій інших держав, узурпацією функції контролю за правильністю нарахування і повноти сплати податків та інших платежів податковими органами.

Звичайну перевірку фінансового-господарської діяльності суб'єктів ЗЕД не слід ототожнювати з митним аудитом, який включає в себе як аналіз бази даних митних оформлень, управління ризиками в процесі митного оформлення, аналіз попередньої діяльності підприємства, так і паралельну перевірку правильності здійснення митного оформлення посадовими особами митних органів.

Митний аудит надасть можливість виявити схеми ухиляння від сплати податків і зборів, що мають системний характер, а також розробити відповідні критерії ризиків для виявлення порушень митного законодавства.

З огляду на зазначене, пріоритетним на сьогодні для митниці в Україні є запровадження системи пост-аудиту, (важливого елементу оптимізації митного контролю), що дозволяє значно пришвидшити митне оформлення і випуск товарів у вільний обіг, запобігти втратам державного бюджету, а також гарантувати захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів, а також законодавче закріплення механізму функціонування «уповноваженого суб'єкту господарської діяльності» («уповноваженого економічного оператора»).

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи вище зазначене, нами було запропоновано створення «Електронної митниці», як багатофункціональної системи. Вона буде представляти собою комплексну систему, яка матиме ряд функцій та поєднуватиме інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів. Її застосування дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України.

Електронна митниця буде здійснювати свою діяльність шляхом:

- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;

– технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

– створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;

– інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

Вважаємо за доцільне рекомендувати реалізацію цього проекту проводити в 4 етапи. Перший етап вже пройдено, але існує ряд недоліків. Основною проблемою, яку ми вбачаємо у впровадженні цієї системи залишається фінансування нововведень як з боку держави так і зі сторони суб'єктів господарювання. На нашу думку, участь України в міжнародних організаціях та тісний зв'язок з іншими країнами дозволить значно скоротити витрати на запровадження системи «Електронна митниця».

Отже, проект «Електронна митниця» – це новий підхід до регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Процедура митно-тарифного контролю буде значно простіша та прозоріша. Реалізація цієї системи дозволить скоротити час митного оформлення, що дасть змогу проводити митні процедури товарів в єдиному місці та в будь-який час. На наш погляд, новація забезпечує подання електронних документів з робочого місця незалежно від країни відправлення чи ввезення товару. Співпраця з іншими структурами дозволяє ефективно приймати рішення щодо визначення того чи іншого інструменту регулювання.

Також вважаємо за доцільне удосконалити технології митного контролю. Слід зазначити, що на сьогодні в Україні є навіть певні труднощі з реалізацією положень п.5 ст.41 МКУ щодо перевірки системи звітності і обліку товарів, переміщуваних через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків та зборів, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон України. Ці

труднощі пов'язані з недосконалістю нормативно-правового забезпечення, відсутністю повноважень щодо здійснення певних видів перевірок, відсутністю підрозділів економічної розвідки, проблематичністю отримання інформації від митних адміністрацій інших держав, узурпацією функції контролю за правильністю нарахування і повноти сплати податків та інших платежів податковими органами.

З огляду на зазначене, пріоритетним на сьогодні для митниці в Україні є запровадження системи пост-аудиту, (важливого елементу оптимізації митного контролю), що дозволяє значно пришвидшити митне оформлення і випуск товарів у вільний обіг, запобігти втратам державного бюджету, а також гарантувати захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів, а також законодавче закріплення механізму функціонування «уповноваженого суб'єкту господарської діяльності» («уповноваженого економічного оператора»).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. В даній роботі нами були досліджені основні засади митної політики України. Митна політика держави – це система орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання, зорієнтована на забезпечення економічних інтересів і цілей держави. Механізм формування та реалізації митної політики працює таким чином. На етапі формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання. У межах визначеної митної політики формується система митного регулювання, яка, окрім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає в себе митну систему. Митна політика України зводиться до необхідності забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх митних органів на виконання її пріоритетних напрямків, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодії та тісної співпраці з митними органами інших країн. Вона включає в себе елементи гуманітарної, економічної (зовнішньоекономічної), торгової, фінансової, науково-технічної, інвестиційної, природоохоронної та інших видів політики.

2. Сучасний етап характеризується для України постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику митного регулювання країни. Україна має приділяти особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки упродовж останніх років призвела до падіння виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень від внутрішніх джерел. Так у 2012 році Державна митна служба України забезпечила надходження доходів до

державного бюджету у сумі 27,7 млрд. грн., що складає 104 % виконання встановленого показника (рис. 2.1.), у тому числі:

– до загального фонду перераховано 25,2 млрд. грн., що становить 101,6% від доведеного завдання, понад завдання забезпечено 0,4 млрд. грн.;

– до спеціального фонду – 2,5 млрд. грн., що становить 136,4%, понад завдання забезпечено 0,7 млрд. грн.

3. Нами досліджено, що більшість країн схиляється інформаційних технологій у сфері митної політики. Широко застосовується система строгих технічних і інших спеціальних вимог щодо стандартів, сертифікації, інспекції якості, техніки безпеки.

Формування та вдосконалення митної системи держави є тривалим суспільним процесом, що пов'язаний зі змінами у всіх інших сферах життя держави. За останні роки українські митні органи значно просунулися в розробці, впровадженні та широкому застосуванні передових інформаційних митних технологій у сфері митного оформлення і митного контролю, переслідуючи основну мету митного адміністрування – прискорення і спрощення митних процедур.

4. Нами було запропоновано перехід до системи «Електронної митниці», як багатофункціональної системи, що являється одним з пріоритетних напрямків діяльності з впровадження передових інформаційних технологій у роботу митних органів та вдосконалення митно-тарифного регулювання. Вона буде представляти собою комплексну систему, яка матиме ряд функцій та поєднуватиме інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів. Її застосування дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України.

5. Електронна митниця буде здійснювати свою діяльність шляхом:

– впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;

- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

6. Впровадження системи «Електронна митниця» дозволить зробити реорганізацію структури митних органів. Можна виділити ряд основних переваг застосування нововведення:

- скорочення часу, що витрачається на митні процедури;
- перехід на безпаперове оформлення;
- можливість взаємодії з інформаційними системами різних установ та державних організацій України;

- розвиток міжнародного співробітництва ;
- прозорість митного оформлення;
- зменшення тіньового сектора в зовнішній торгівлі.
- збільшення митних надходжень до Державного бюджету України.

7. Рекомендуємо реалізацію цього проекту проводити в 4 етапи. Перший етап вже пройдено, але існує ряд недоліків. Основною проблемою, яку ми вбачаємо у впровадженні цієї системи залишається фінансування нововведень як з боку держави так і зі сторони суб'єктів господарювання. На нашу думку, участь України в міжнародних організаціях та тісний зв'язок з іншими країнами дозволить значно скоротити витрати на запровадження системи «Електронна митниця».

8. Нами було запропоновано здійснювати фінансову підтримку за рахунок та в межах коштів державного бюджету, котрі передбачені на розвиток

та утримання Державної митної служби України, за відповідною бюджетною програмою.

9. Також вважаємо за доцільне удосконалити технології митного контролю. Пріоритетним на сьогодні для митниці в Україні є запровадження системи пост-аудиту, (важливого елементу оптимізації митного контролю), що дозволяє значно пришвидшити митне оформлення і випуск товарів у вільний обіг, запобігти втратам державного бюджету, а також гарантувати захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів, а також законодавче закріплення механізму функціонування «уповноваженого суб'єкту господарської діяльності» («уповноваженого економічного оператора»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21.01.1993 № 7-93 // зі змінами та доповненнями від 01.01.2013.
2. Митний кодекс України / Відомості Верховної Ради України від 13.03.2012 № 4495-VI // зі змінами та доповненнями від 01.01.2013.
3. Закон України «Про Митний тариф України» N 2371III від 5 квітня 2001 року // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 18.01.2013.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про митний тариф України» щодо приведення ставок ввізного мита у відповідність з критеріям СОТ» № 5476-VI від 06.11.2012.
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року N 959XII / Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 17.11.2012.
6. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україні» від 22.12.1998 № 332-XIV // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 03.08.2012.
7. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 13.10.2012.
8. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита» № 811 від 07.07.2012.
9. Положення про Державну митну службу України, затвержене Указом Президента України від 12 травня 2011 року №582/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 16. Ст. 737.
10. Білоцерківець В. В. Міжнародна економіка: підручник / [В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня, В.К. Лебедева та ін.]; за ред. А.О. Задой, В.М. Тарасевича. – К.: ЦУЛ, 2012. – 416с.

11. Войцещук А. Д. Здійснення митної справи: Підручник / А.Д. Войцещук. – Хмельницький: вид-во «ІНТРАДА», 2011. – 552 с.
12. Войцещук А. Д. Регулювання митної справи: Підручник / А.Д. Войцещук. – Хмельницький: вид-во «ІНТРАДА», 2007. – 312 с.
13. Голубєва В. О. Деякі теоретичні і практичні особливості регулювання міжнародних торговельних відносин у період економічних криз / В. О. Голубєва // Наукові записки. Інститут законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 3. – С. 129-135.
14. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. Посібник // О. П. Гребельник. – Київ: Центр навчальної літератури. – 2005. – 696 с.
15. Додін Є. В. Нова редакція Митного кодексу України: позиція науки / [Є. В. Додін, Г. Л. Карпенко, Л. О. Копцева та ін.] // Митна справа. – 2012. – №2. – С. 3-13.
16. Дубініна А. А. Митна справа: підручник / А. А. Дубініна, С. В. Сорокіна, О. І. Зельніченко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
17. Бережнюк І. Г. Митне регулювання в системі категорій «митна справа» / І. Г. Бережнюк // Вісник АМСУ. – 2007. – № 2 (34). – С. 3-8.
18. Бережнюк І. Г. Організаційна структура митної служби та митного органу: шляхи оптимізації / І. Г. Бережнюк, А. Д. Войцещук // Вісник АМСУ. – 2008. – № 4 (40). – С. 3-12.
19. Єдинак Т. Пост митний аудит як фактор забезпечення безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива / Т. Єдинак, В. Єдинак // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – № 4. – С. 70-76.
20. Застосування методів аналізу та управління ризиками в Держмитслужбі України / [П.В. Пашко, П.Я. Пісной, С.С. Демченко, В.В. Булана] // Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування: збірник матеріалів науково-практичної конференції / за заг. ред. д. н. з держ. упр., проф. С.А. Чукут, к. н. з держ. упр. О.В. Загвойської. – К.: Майкрософт, 2008. – 136 с.

21. Іванишина О. Ф. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах економічної конкуренції / О. Ф. Івашина // Держава та регіони. – 2010. – С. 1-5
22. Казміренко С. М. Довідник із документування управлінської діяльності у митній службі / С. М. Казміренко, О. С. Нагорічна. – Тернопіль: Крок, 2012. – 210 с.
23. Комеліна О. В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія, практика: монографія / О. В. Комеліна. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 486 с.
24. Копцева Л. О. Вплив міжнародних митних правил на законодавство України щодо митного аудиту / Л. О. Копцева // Митна справа. – 2010. – №4 (70). – С. 62-69.
25. Куліш А. М. Удосконалення митного законодавства України як фактор підвищення ефективності діяльності правоохоронної системи / А. М. Куліш // Фінансове право. – 2009. – № 1. – С. 296-300.
26. Луценко І. С. Сучасне трактування сутності податкової політики в сфері зовнішньоекономічної діяльності / І.С. Луценко // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 63-65.
27. Луцик А. І. Митна політика України як стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів / А. І. Луцик // Економічний аналіз. – № 7. – 2010. – С. 91-93.
28. Мартинюк В. Митна складова економічної безпеки держави: наукове обґрунтування та оцінка сучасного стану / В. Мартинюк // Наука молода. – №11. – 2009. – С. 118-123
29. «Митниця-2013» Рішення Європарламенту та Ради. – Брюссель. – 29 березня. – 2007. – Група робочих методичних документів (OR.en), PE-CONS 3679/06.
30. Нагорічна О. С. Організаційно-управлінські засади кадрової політики у сфері державної митної справи / О. С. Нагорічна // «Університетські наукові записки», 2012. – № 4 (44) – с. 475-480.

31. Новікова К. І. Митно-тарифне регулювання у світовій економічній думці / К. І. Новікова // Економіка: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць: в 5 т. – Т. 3. – Вип. 241. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 571-580.

32. Новікова К. І. Про категоріальну визначеність у митній справі / К.І. Новікова // Вісник АМСУ. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2008. – № 4 (40). – С. 104–108.

33. Новікова К. І. Протекціонізм і вільна торгівля у митній політиці України / К. І. Новікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 25. – С. 309-317.

34. Новікова К. І. Інституційно-правові засади митно-тарифного регулювання діяльності технологічних парків / О. Ф. Івашина, К. І. Новікова // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 6. – С. 36-39.

35. Новікова К. І. Розвиток інструментарію митно-тарифного регулювання в конкурентному середовищі / К. І. Новікова // Збірник наукових праць «Культура народів Причорномор'я». – 2009. – № 171. – С. 148-152.

36. Новікова К. І. Перспективні напрямки розвитку митно-тарифного регулювання в Україні / К. І. Новікова // Держава і регіони. – Запоріжжя, 2010. – № 1. – С. 141-145.

37. Новікова К. І. Митно-тарифне регулювання як інструмент наповнення державного бюджету / К. І. Новікова // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Вип. II (38): Економічні науки. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – С. 277-284.

38. Новікова К. І. Державний борг в системі фінансової безпеки держави: внутрішні та зовнішні загрози в умовах глобалізації // Економічний простір. – 2011. – № 47. – С. 16-25.

39. Основи митної справи в Україні: підручник / За ред. П.В. Пашка. – К.: Знання, 2008. – 651 с.

40. Пашко П. В. Системоутворювальні чинники митної безпеки / П.В. Пашко / Стратегічна панорама. – 2007. – № 2. – С. 44-49.
41. Пашко П.В. Митна політика та митна безпека України / П.В. Пашко, П.Я. Пісной // Фінанси України. – 2006. – №1. – С.74-86
42. Пісной П. Я. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності / П. Я. Пісной // Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі: міжнародна НПК. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2008. – 358 с. – С. 14-17.
43. Стельмащук А. М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А. М. Стельмащук // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – С. 279-289.
44. Урядовий портал. Митниця-2013. – [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
45. Філіпенко Т. В. Правові форми співробітництва в галузі вдосконалення митного законодавства України / Т. В. Філіпенко, В. В. Філатов // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 28-34.
46. E-Commerce Adoption and Small Business in the Global Marketplace: Tools for Optimization / Brychan Thomas; Geoff Simmons// IGI Global. – 2010. – 399 p.
47. E-Customs Challenges and Clients' View Points: Empirical Evidence of Emerging Economy, IranInternational Management Review / Mahdi Salehi, Mehrdad Alipour // Department of Accounting and Management, Zanzan University. – № 2. – 2010. – С. 64-76.
48. Державна митна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>
49. Електронне декларування: ризикована необхідність «Юридична газета», Козлов Сергій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/ru/oarticle/1327/>
50. Кількість необхідних для митного оформлення документів буде зменшено [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://friedman.com.ua/ua/articles/show/5445?PHPSESSID=f286418b9a8a93cdd311880d6e015274>

51. Митниця має регулювати імпорт, враховуючи інтереси національного виробника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2019807&cat_id=295923

52. Митний пост-аудит – необхідна умова сьогодення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article;jsessionid=33EE8D0C57A95213944758C74503B113?art_id=3457060&cat_id=3508427#.UXP-0KKmHqE

53. Наказ Держмитслужби від 08.04.2011 № 298 «Про затвердження Тимчасового порядку організації, розповсюдження та використання електронного цифрового підпису в митній службі України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2619998&cat_id=297456

54. Наказ Держмитслужби від 04.11.10 №1341 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2543193&cat_id=297456

55. Пропозиції ділової спільноти стосовно оптимізації митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspp.org.ua/actual/90.propozicii-dilovoi-spilnoti-stosovno-optimizaciiimitnikh-procedur.htm>

56. Про затвердження Регламенту Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.13469.0>

57. Проблемні питання правового регулювання митного контролю та митного оформлення зовнішньоекономічних операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1553/>

58. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / З. Варналій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/25.html>

59. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.08 №1236-р «Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=578800&cat_id=297456

60. Сучасні тенденції реалізації митної політики України / Г. Стирнік, Я. Базиліук [Електронний ресурс]. – <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Juni/3.htm>

61. Демин Ю. Понятие и место таможенного контроля в системе функций Украинского государства. Часть третья, Правознавец 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoznavec.info/voprosi-teorii-prava/ponjatie-i-mesto-tamozhennogo-kontrolja-v-sisteme-funkcij-ukrainskogo-gosudarstva3.html>

62. Международные экономические отношения: Уч. / Рыбалкин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://exsolver.narod.ru/Books/Econom/Mev2>

63. E-Customs, Federal Ministry of Finance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://english.bmf.gv.at/Customs/Trade/ECustoms/_start.htm

64. E-Customs: a far future comes close [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.macocustoms.com/default.asp?page=E-Customs>

65. E-customs control procedures redesign Methodology: model-based application /Jianwei Liu, Ziv Baida and Yao-Hua Tan, Vrije University Amsterdam, Faculty of Economics and Business Administration// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csrc.lse.ac.uk/asp/aspecis/20070103.pdf>

66. EU eCustoms Strategy / Fernando do Carmo, Anna Dubielak // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://ecom.fov.uni-mb.si/proceedings.nsf/Proceedings/E75EB7F9E3CB8C92C12571800039C62F/\\$File/13_Panel.pdf](http://ecom.fov.uni-mb.si/proceedings.nsf/Proceedings/E75EB7F9E3CB8C92C12571800039C62F/$File/13_Panel.pdf)

67. eCustoms Project [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.revenue.ie/en/customs/ecustoms/index.html>

68. WTO welcomes Ukraine as a new member [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/news_e/pres08_e/pr511_e.htm